

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลการเรียนแบบร่วมมือโดยการใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเสนอตามลำดับดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ
 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ
 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ

1. ความสำคัญและความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญและมีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยเฉพาะสมัยปัจจุบัน วิทยาการต่างๆเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การอ่านจึงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ทำให้ผู้อ่านฉลาดรอบรู้ทันเหตุการณ์และติดตามความเจริญก้าวหน้าทันโลกและนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการคิด และการตัดสินใจ วัยเด็กเป็นช่วงที่กำลังพัฒนาจึงจำเป็นต้องฝึกฝนการอ่านให้มีประสิทธิภาพและมีนิสัยรักการอ่าน เพื่อให้มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญและความหมายของการอ่าน ซึ่งมีความแตกต่างและมีความคล้ายคลึงกันดังนี้

วิชานันท์ สินสถาพรพงศ์ (2535) กล่าวว่า การอ่านทำให้เกิดพัฒนาการ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิต ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ฯลฯ การอ่านช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ การอ่าน หมายถึง การมีชีวิตอยู่(Reading is Living) เพราะตราบใดที่โลกยังไม่หยุดหมุน วิทยาการต่างๆจะเจริญงอกงาม มีการค้นคว้า

และค้นพบทฤษฎีความรู้ใหม่ๆ ให้ได้เรียนรู้โดยไม่สิ้นสุด ความสำเร็จจากการศึกษามักจะเป็นผลมาจากความสามารถในการอ่าน ขอบเขต และลักษณะการอ่านอีกด้วนนอกจากนี้การอ่านยังก่อให้เกิดความสนุกสนาน สร้างจินตนาการ ขยายขอบเขตของชีวิตและเนื่องจากคนคือทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ การอ่านจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นการอ่านยังให้ผลพื้นฐานดังนี้ คือ

1. ผลทางด้านการเป็นสื่อ เพื่อนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา
2. ผลทางด้านศักดิ์ศรี ช่วยปลดเปลื้องความรู้สึกด้อย โดยการอ่านจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม
3. ผลทางด้านเสริมพลัง เสริมพลังทัศนคติ หรือเปลี่ยนทัศนคติต่อเหตุการณ์ที่เกิดปัญหา การขัดแย้ง
4. ผลทางด้านสุนทรียศาสตร์ ให้ประสบการณ์ และรสนิยมอันงดงาม
5. ผลทางด้านการพักผ่อน ช่วยผ่อนคลายความเครียด

นอกจากนี้ เจ.เอ. ไบรท์และ จี. พี. แมกจิกอร์ (J.A. Bright and G.P. Mcgegor, 1972 อ้างถึงใน อังคณา ชัยมณี , 2540 : 16) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า ผู้เรียนให้เพื่อให้เกิดความรู้ ถ้าไม่อ่านย่อมไม่เกิดการเรียนรู้เพราะทักษะการอ่านเท่านั้นที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีติดตัวเพื่อจุดมุ่งหมายต่างๆ ในสังคมปัจจุบันงานต้องอาศัยความชำนาญโดยเฉพาะมืออาชีพ ต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษา ความสามารถด้านการอ่านต้องมีความจำเป็นมาก เพราะการเรียนรู้ที่สำคัญๆ ต้องการผู้เรียนที่สามารถอ่านได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ แม้แต่การหาความรู้ทั่วไปก็ต้องอาศัยการอ่าน ปัญหาความแตกต่างทางด้านพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาแตกต่างกันก็จะหมดไปโดยการอ่าน ยิ่งผู้เรียนอ่านได้มากเท่าไร ก็จะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ในการดำรงชีวิต และสามารถอ่านหนังสือได้ด้วยความเข้าใจที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531) ได้กล่าวถึงการอ่านไว้ว่า คำว่า “อ่าน” หมายถึง ว่าตามตัวหนังสือ ออกเสียงตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาทำให้เข้าใจ

บันลือ พฤษะวัน (2532 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่าน เป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำๆ เป็นการอ่าน เพื่ออ่านออกเสียงมุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น ไม่สนใจว่าจะเข้าใจเรื่องที่อ่านนั้นหรือไม่

2. การอ่าน เป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อสาร โดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่องเรียกว่าอ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน

3. การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดโยงความคิดความรู้จากผู้เขียน (สื่อ) ถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่า อ่านเป็น ผู้อ่านย่อมเข้าใจถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลสิ่งที่อ่านได้

มณิรัตน์ สุกโชติรัตน์ (2537) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้สารซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็น ผู้เขียนเขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้อ่านจะเข้าใจสารได้มากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการใช้ความสามารถในการใช้ความคิด

จากความหมายของการอ่านตามที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การอ่านคือกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข้อมูลข่าวสารต่างๆจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด และการที่ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถทางภาษา ประสบการณ์สิ่งแวดล้อมและทัศนคติของผู้เขียน

2. ความหมายของการอ่านเพื่อความเข้าใจ

การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นและสำคัญมากในปัจจุบัน นักเรียนต้องอาศัยการอ่านเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การอ่านเพื่อการวิจัยนับว่ามีความสำคัญต่อการอ่านอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการอ่านที่แท้จริง คือ มุ่งให้เกิดความเข้าใจเป็นสำคัญ การอ่านอย่างเข้าใจจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ดังนี้

สมบุญ ชิตพงษ์ (2527 : 27) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า เป็นความสามารถทางด้านสมองในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆในด้านการแปลความ การตีความหมาย และการขยายความในเรื่องราวต่างๆที่ได้อ่านพบมาแล้ว

สมุทร เชนชวนิช (2530 : 92) ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่า คือความสามารถที่อนุมานข้อสนเทศหรือความหมายอันพึงประสงค์จากสิ่งที่อ่านมาแล้วอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะทำได้ ความเข้าใจเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา และประสบการณ์ต่างๆ หลากๆด้านของแต่ละคน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่าน ถ้าอ่านแล้วไม่เกิดความเข้าใจใดๆก็อาจกล่าวได้ว่าการอ่านที่แท้จริงยังไม่เกิดขึ้น

จูไรร์ตันน์ เพิ่มสุข (2538 : 16) ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่า เป็นความสามารถในการเข้าใจในข้อความที่อ่านได้ตรงกับความต้องการของผู้เขียน สามารถแปลความ ตีความ ขยายความและสรุปใจความสำคัญของเรื่องที้อ่านได้อย่างถูกต้อง

พี ดี เพียร์สัน และคณะ (P.D Pearson and other, 1992 : 149 อ้างถึงใน ขวัญหทัย สมัครคุณ, 2541 : 18) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านคือการสร้างความหมายในเรื่องที่อ่านโดยผู้อ่านเอง ซึ่งความหมายนั้นอาจจะคล้ายคลึงกับความหมายที่อยู่ในความคิดของผู้เขียนซึ่งถ่ายทอดจากปากกาลงสู่กระดาษ แต่ไม่มีผู้อ่านคนใดที่จะสามารถสร้างหมายรูปแบบเดียวกับผู้เขียน หรือไม่มีผู้อ่านใดเลยที่จะเกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่านเช่นเดียวกัน แต่ละคนย่อมมีพฤติกรรมการอ่านเป็นของตนเอง

จากความหมายและความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นกระบวนการทางความคิด ที่ผู้อ่านสามารถรับเอาความหมายจากเนื้อหาที่ผู้เขียนสื่อออกมาโดยการเชื่อมโยงระหว่างภาษากับความคิด ในการตีความและสรุปความหมายในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ ผู้อ่านต้องนำประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถต่างๆมาใช้เพื่อให้เข้าใจเรื่องที้อ่านตรงตามเจตนาหรือจุดประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการ

3. หลักจิตวิทยาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ

การอ่านเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทักษะทางปัญญา เพื่อที่จะอ่านด้วยความเข้าใจตามทัศนคติของ กู๊ดแมน (Goodman, 1976 อ้างถึงในอังคณา ชัยมณี 2540 : 17) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดและระหว่างผู้อ่านกับตัวอักษร กล่าวคือกระบวนการอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิด และอาศัยการเดาความหมายด้วยการใช้ประสบการณ์เดิมเข้ามาช่วยเพื่อให้เข้าใจข้อความที่อ่าน ผู้อ่านจะทดสอบสมมติฐานเพื่อจะแปลความหมายด้วยการถามตนเองบ่อยครั้งว่า ตนเองอ่านได้ความหมายหรือไม่ ผู้อ่านมักจะควบคุมการอ่านของตนเองอยู่อย่างเสมอ เพื่อจะได้รับทราบข้อผิดพลาดต่างๆ และเมื่อมีความจำเป็นก็จะพยายามรวบรวมข้อมูลจากสิ่งต่างๆ เพื่อให้เข้าใจความหมายมากขึ้น

แลปและฟลัด (Lapp and Flood , 1978 อ้างถึงในอังคณา ชัยมณี , 2540 : 17) ได้รวบรวมทฤษฎีการจัดลำดับข้อความและวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีผลต่อการอ่านไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีเน้นการเน้นจัดลำดับข้อความ ทฤษฎีนี้เน้นว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหลักจิตวิทยา 2 ประการ คือ การรับและการรู้ข่าวสาร โดยเมื่อรับข่าวสารแล้วนำไปเปรียบเทียบับประสบการณ์เดิมเป็นความรู้ใหม่ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลประสบการณ์เดิมก็จะอ่านข้อความซ้ำ ถ้าข่าวสารที่ให้ความรู้สึกในทางลบ จะต้องใช้เวลาในการรับรู้มากกว่าข่าวสารที่ให้ความรู้สึกลบ จากนั้นสมองก็จะบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างของคำและความหมายไว้

2. ทฤษฎีการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความ ทฤษฎีนี้เน้นว่าผู้อ่านมีวิธีการที่จะดึงข้อความที่มีความคล้ายกันมาเกี่ยวข้องกัน หรือจัดข้อความที่ไม่ต้องการออก ข้อความที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางบวก คือมีความเกี่ยวข้องของความหมายแต่ละประโยค

คาโรล (Carrol ,1964 : 188 อ้างถึงใน นฤมล กังวาล ไกล , 2534 : 22) ได้กล่าวถึงการอ่านว่ามีหลักสำคัญที่ควรยึด 3 ประการ คือ

1. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการวางเงื่อนไขให้การเรียนการสอนมีความมั่นคงถาวร ในการสอนอ่านนั้นลำพังแต่การฝึกอ่านอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ นักเรียนอ่านหรือจำคำได้ ต้องอาศัยการเสริมแรงเข้าช่วยและครุควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเสริมแรงด้วย

2. การหยั่งเห็น (Insight) เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยฉับพลันของเด็ก แต่เกิดจากการที่เด็กได้ลองผิดลองถูกมาหลายครั้ง

3. ทฤษฎีพัฒนาการของเปียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวว่า ความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับการสะสมมาแล้วในอดีต กล่าวคือเมื่อเด็กมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกแล้วได้ผลลัพธ์ ครอบจะออกมาเหมือนที่เป็นมา เด็กจะค่อยๆ ประสมประสานความรู้ใหม่ กับความรู้เก่าเข้าด้วยกันเป็นประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดความคิดต่างๆ ไปใช้ในการทำปฏิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพบครั้งต่อไป

4. องค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่าน

การอ่านเพื่อความเข้าใจจำเป็นต้องใช้หลักจิตวิทยาและทฤษฎีเข้ามาช่วยในการทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจประสบการณ์ใหม่ได้โดยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมและมีการทดสอบสมมติฐานตลอดเวลาในการอ่าน เพื่อหาข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขข้อผิดพลาด เพื่อให้เข้าใจความหมายและถ้าได้รับการเสริมแรงในการอ่านจะทำให้เด็กมีกำลังใจในการอ่านและพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่านดังนี้

จิดดา จิต โสภักตร์ (2529 : 20-21) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจในการอ่านซึ่งเกี่ยวกับตัวผู้อ่านและสภาพแวดล้อมของผู้อ่านไว้ดังนี้

1. ลักษณะของผู้อ่าน ที่ครุควรคำนึงถึง ประกอบด้วยสิ่งต่างๆดังนี้

1.1 สติปัญญา เด็กๆจะมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน เด็กบางคนไม่สามารถจดจำรายละเอียดของเรื่องได้ เด็กบางคนอ่านแล้วไม่สามารถสรุปเรื่องที่อ่านได้ เด็กบางคนไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งต่างๆเหล่านี้ ครุควรตรวจสอบเพื่อช่วยเด็กในการพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน และจัดประสบการณ์ให้เด็ก ให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญา

1.2 ร่างกาย สุขภาพร่างกายเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ครูควรคำนึงถึงเด็กที่มีสุขภาพดีจะมีความสามารถในการเรียนการอ่านได้ดีกว่าเด็กที่มีสุขภาพไม่ดี เพราะเด็กมีอาการเจ็บป่วยบ่อยๆอาจทำให้เด็กต้องขาดเรียน ซึ่งเป็นเหตุให้การเรียนการอ่านล่าช้าออกไป นอกจากนี้สิ่งที่ควรคำนึงถึงได้แก่ สายตา และหู เด็กที่มีสายตาไม่ดีจะไม่อยากอ่านหนังสือหรืออ่านอย่างไม่รู้สึกเพลิดเพลินกับสิ่งที่อ่านและเด็กที่มีความผิดปกติทางหูจะฟังคำอธิบายของครูได้ไม่ดีเท่าที่ควรเพราะจะจับความไม่ค่อยได้และไม่เข้าใจความหมายของคำที่ครูให้อ่าน ก็จะประสบปัญหาความไม่เข้าใจในการอ่านต่อไป

1.3 อารมณ์ การอ่านนั้นผู้อ่านจำเป็นต้องมีสมาธิในการอ่าน ถ้าเด็กมีความกังวลใจ ทุกข์ร้อนใจ ก็จะขัดขวางสมาธิในการอ่านเป็นอย่างมาก เด็กที่มีจิตใจขุ่นมัว ใจจดใจจ่อจะประสบความสำเร็จน้อยกว่าเด็กที่อารมณ์ดี หรือสุขภาพดี

2. สภาพแวดล้อม เด็กๆส่วนใหญ่มักจะอยู่ในสภาพแวดล้อม 2 แห่ง คือ

2.1 สภาพแวดล้อมที่บ้าน เด็กที่อยู่ในครอบครัวส่งเสริมการอ่านให้ความสำคัญกับการอ่าน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของความสามารถในการอ่านให้เป็นไปด้วยดี แต่ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน เด็กก็จะไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน

2.2 สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กมาก เพราะเด็กจะสนใจกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โรงเรียนที่จัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดบริการทางห้องสมุดไว้อย่างดี เด็กก็จะมีพัฒนาการในการอ่านดี แต่ถ้าสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนเป็นไปในทางตรงกันข้าม ก็จะทำให้พัฒนาการทางด้าน การอ่านของเด็กไม่ดีเท่าที่ควร

ดวงใจ ไทยอุบล (2537 : 14) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจในการอ่านไว้ 2 ประการใหญ่ๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบภายใน

1.1 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมทางการอ่าน หมายถึง ความพร้อมทางด้านสุขภาพ และความสามารถในการรับสาร

1.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่าน หมายถึง ความสามารถทางสมอง ความสามารถในการใช้ภาษา ความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาและความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ

1.3 พื้นฐานทางประสบการณ์ ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ตรงเมื่อเรียนรู้โดยตรงจากเหตุการณ์ที่พบเห็นจากการทดลอง หรือประสบการณ์ทางอ้อม โดยการเรียนรู้จากวิทยุ โทรทัศน์ หรือภาพยนตร์

1.4 ความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง การมีสมาธิ และมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รับสารด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติ

1.5 สภาวะทางร่างกาย หมายถึง ผู้ที่มีสภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี สมองปลอดโปร่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การอ่านสัมฤทธิ์ผล

1.6 แรงจูงใจ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นสิ่งเร้าให้ผู้อ่านเกิดความต้องการอยากจะอ่านดังนั้น ผู้เขียนจะต้องพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม

2. องค์ประกอบภายนอก ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างๆดังนี้

2.1 หนังสือ ตำรา โดยการจัดรูปเล่มให้กะทัดรัด มีสีสันสวยงาม น่าสนใจชื่อเรื่องเร้าความสนใจ

2.2 สิ่งแวดล้อมประกอบการอ่าน เช่น ห้องสมุดควรจะมีเสียงสงบ การจัดวางหนังสือควรจัดวางให้น่าอ่าน หยิบง่าย เป็นต้น

มาลินี ชาญศิลป์ (2537 : 29) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการอ่านไว้ 5 ส่วน คือ

1. ผู้อ่าน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนแรกที่ทำให้เกิดการอ่าน เพราะไม่มีผู้อ่านการอ่านก็จะไม่เกิดขึ้น

2. สารหรือหนังสือ หรือตัวอักษร เนื้อหา เรื่องราว และสารจากหนังสือเหล่านั้น จะให้ความคิดแก่ผู้อ่าน ถ้าอ่านไม่ออกหรืออ่านไม่เข้าใจ การอ่านก็ไม่สัมฤทธิ์ผล

3. ความหมาย ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของคำ การอ่านจึงจะเกิดต่อไปได้

4. การเลือกความหมาย ความหมายของคำในภาษาไทยนั้นมีจำนวนไม่น้อยที่มีหลายความหมายผู้อ่านจะต้องสามารถพิจารณาเลือกให้ถูกต้องว่า ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายให้คำนั้นหมายความว่าอย่างไร ถ้าผู้อ่านและผู้แต่งมีความเข้าใจตรงกันก็สามารถอ่านได้ความที่ถูกต้อง หากเข้าใจไม่ตรงกันก็ทำให้เข้าใจผิดได้เช่นกัน

5. การนำไปใช้ การอ่านจะได้รับผลสำเร็จมากน้อยหรือไม่เพียงใด อยู่ที่ ผู้อ่านเข้าใจความหมายเรื่องราวถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้แต่ง สามารถเลือกสิ่งที่ดี ถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามโอกาสต่างๆ ได้ หรือทำประโยชน์ให้ตนเองและสังคมได้ต่อไปด้วย

จากการที่นักการศึกษาได้กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ แต่สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ องค์ประกอบภายในที่มาจากตัวผู้อ่านเองซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถด้านภาษา ไวยากรณ์ ความรู้เดิม อารมณ์ สติปัญญา และจากองค์ประกอบภายนอกอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับ ลักษณะเนื้อหาที่อ่าน ความยากง่ายของภาษาในบทอ่าน สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้อ่าน ได้แก่ บ้านและโรงเรียน รวมทั้งองค์ประกอบที่มาจากวัสดุที่ใช้ในการอ่าน เป็นต้น

5. ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ระดับความสามารถของการอ่านเพื่อความเข้าใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความสามารถในการอ่าน

แบเรทท์ (Barrett, 1968 อ้างถึงใน อังคณา ชัยมณี ,2540 : 17) ได้พัฒนาการจำแนกระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยดัดแปลงปรับปรุงมาจากงานของ Bloom(1959) โดยได้จำแนกการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นทักษะสำคัญ 5 ระดับ โดยจัดเรียงจากง่ายไปหายาก ได้แก่

1. ความเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension) ระดับนี้มุ่งเน้นการอ่านให้ได้ความคิดและสารสนเทศซึ่งปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในข้อความ จุดหมายในการอ่านหรือคำถามที่ใช้มีลักษณะดังนี้

1.1 การรู้จัก(Recognition) เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจแนวคิด หรือสารสนเทศที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในข้อความ รายละเอียดการรู้จัก ได้แก่

- 1.1.1 รู้จักรายละเอียด
- 1.1.2 รู้จักใจความสำคัญ
- 1.1.3 รู้จักลำดับเหตุการณ์
- 1.1.4 รู้จักการเปรียบเทียบ
- 1.1.5 รู้จักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล
- 1.1.6 รู้จักลักษณะนิสัยตัวละคร

1.2 การระลึก(Recall) เพื่อให้ผู้อ่านหาคำตอบจากแนวความคิดและสารสนเทศที่เก็บไว้ในความทรงจำ โดยสารสนเทศนั้นปรากฏอยู่ในข้อความอย่างชัดเจนในเนื้อความ การสร้างความคิดใหม่โดยใช้ประโยชน์ของผู้แต่งโดยตรง หรืออาจแปลความจากประโยชน์ของผู้แต่งแต่คงความหมายเดิมไว้

2. การจัดเรียบเรียง (Reorganization) ระดับนี้มุ่งให้ผู้อ่านวิเคราะห์สังเคราะห์และรวบรวมความคิดหรือสารสนเทศที่ปรากฏอย่างชัดเจนในเนื้อความ การสร้างความคิดใหม่โดยใช้ประโยชน์ของผู้แต่งโดยตรง หรืออาจแปลความจากประโยชน์ของผู้แต่งตรง หรืออาจแปลความจากประโยชน์ของผู้แต่ง แต่คงความหมายเดิมไว้ รายละเอียดของระดับนี้ ได้แก่

- 2.1 การจำแนก
- 2.2 การสรุปความหรือเขียนโครงร่าง
- 2.3 การย่อเรื่อง
- 2.4 การวิเคราะห์

3. ความเข้าใจระดับสรุปอ้างอิงหรือลงความเห็น (Inferential Comprehension) เป็นระดับที่ผู้อ่านต้องสามารถสรุปอ้างอิงลงความเห็นได้ เมื่อใช้ความคิดและสารสนเทศที่ปรากฏในเนื้อความ ใช้สัญชาตญาณและประสบการณ์ของเขาเป็นพื้นฐานในการนึกคิด จินตนาการและตั้งสมมติฐาน โดยทั่วไปแล้วความเข้าใจในระดับนี้ต้องการคิดและจินตนาการที่กว้างไกลออกไปจากข้อความที่ปรากฏ รายละเอียดของการสรุปอ้างอิง ได้แก่

- 3.1 การสรุปอ้างอิงถึงรายละเอียด
- 3.2 การสรุปอ้างอิงถึงความคิดสำคัญ
- 3.3 การสรุปอ้างอิงลำดับที่เกิดขึ้น
- 3.4 การสรุปอ้างอิงการเปรียบเทียบ
- 3.5 การสรุปอ้างอิงความสัมพันธ์ของเหตุและผล
- 3.6 การสรุปอ้างอิงถึงตัวละคร
- 3.7 การทำนายผลที่จะตามมา
- 3.8 การตีความใช้ภาษาของผู้แต่ง

4. ความเข้าใจระดับประเมินค่า (Evaluation) คือ ระดับของการตัดสินเชิงประเมินค่า โดยเปรียบเทียบความคิดที่เสนอในเรื่องราวที่อ่านกับเกณฑ์ภายนอก ซึ่งได้จากผู้เชี่ยวชาญหรืองานเขียนอื่นๆ หรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ภายในซึ่งได้จากประสบการณ์ความรู้ ค่านิยมของผู้อ่าน สิ่งสำคัญของการประเมินค่าคือจะต้องมีการตัดสินและเน้นคุณภาพด้านความถูกต้องการยอมรับได้หรือความน่าจะเป็นของเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น การคิดแบบประเมินค่าอาจจะทำได้โดยการให้นักเรียนตัดสินใจในเรื่องต่อไปนี้

- 4.1 ตัดสินการเป็นความจริงหรือจินตนาการ
- 4.2 ตัดสินการเป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น
- 4.3 ตัดสินความพอเพียงและความถูกต้อง
- 4.4 ตัดสินความเหมาะสม
- 4.5 ตัดสินคุณค่า ความพึงพอใจ และความสามารถที่จะรับได้

5. ความเข้าใจระดับซาบซึ้ง (Appreciation) ความเข้าใจระดับนี้จะรวมเอามิติทางความเข้าใจที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดไว้ด้วยกัน เพราะเกี่ยวข้องกับผลกระทบทางจิตวิทยาและความงอกงามของเนื้อหาต่อผู้อ่าน ผู้อ่านจะมีความรู้สึกทางอารมณ์และความงามต่อคุณค่าทางจิตวิทยาและความงอกงามของงานนั้น เกิดความซาบซึ้ง รวมถึงความรู้และการแสดงออกทางอารมณ์ต่อเทคนิคการเขียน ท่วงทำนองรูปแบบและโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดของความซาบซึ้ง ดังนี้

- 5.1 การแสดงทางอารมณ์หรือความรู้สึกต่อเนื้อหา
- 5.2 การชี้บ่งหรือเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละครหรือเหตุการณ์
- 5.3 การมีปฏิกิริยาต่อการใช้ภาษาของผู้แต่ง
- 5.4 การจินตนาการ

นอกจากนี้ยังมีผู้จัดจำพวกหรือระดับของความเข้าใจไว้อีกหลายคน ดังต่อไปนี้
 สมิท(Smith, 1969 : 249:259 อ้างถึงใน สุจิตรา ศรีนวล, 2534 : 35) ได้แบ่งระดับของความเข้าใจเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension) ในระดับนี้ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะการคิด แต่เป็นการระลึกเอาจากความจำ
2. การตีความ (Interpretation) ในระดับนี้ต้องใช้ทักษะการคิดประเภทต่างๆ เช่น การหาข้อมูลเสริมจากที่ไม่ได้มีให้ตรงๆ การสรุป การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การหาความสัมพันธ์ เป็นต้น
3. การอ่านขั้นวิจารณ์ (Critical Reading) เป็นการประเมินค่า การตัดสินใจด้านคุณภาพ คุณค่า ความถูกต้องและความเป็นจริงของสิ่งที่อ่าน เป็นการอ่านที่ผู้อ่านมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์ การอ่านขั้นนี้สามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่เด็กเล็กๆ และในระดับประถมศึกษา เช่น การให้ประเมิน โฆษณา การ์ตูน บทบรรณาธิการ หัวข้อข่าว เป็นต้น
4. การอ่านอย่างสร้างสรรค์(Creative Reading) ผู้อ่านจะคิดขยายเกินออกไปจากเนื้อหา เพื่อให้เกิดความคิดใหม่และค้นพบวิธีการแก้ปัญหาในชีวิต ถ้าครูไม่สนใจที่จะพัฒนาการอ่านขั้นนี้ เป็นกรณีพิเศษก็มักจะไม่ได้เกิดขึ้นได้เอง วิธีที่จะช่วยได้ในขั้นต้นคือการใช้วิธีสืบสวนโดยการใช้คำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดกว้างออกไปจากสิ่งที่อ่าน และฝึกให้นักเรียนถามตัวเอง

มิลเลอร์(Miller, 1977 : 7-8 อ้างถึงในสุจิตรา ศรีนวล, 2534 : 36) ได้แบ่งระดับความเข้าใจไว้ 4 ระดับ โดยเรียงจากระดับขั้นต่ำไปหาขั้นสูง ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจตามตัวอักษรหรือข้อเท็จจริง (Citeral or Factual Comprehension) ประกอบด้วยความสามารถในการตอบคำถาม ซึ่งถามตรงๆ ตามเรื่องราวที่อ่าน รวมทั้งการหาใจความสำคัญและรายละเอียดต่างๆ ที่กล่าวไว้ในเรื่อง ซึ่งอาจเทียบได้กับการจำแนกตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของ บลูม (Bloom,1959) ชั้นความรู้และแปลความ
2. ระดับความเข้าใจแบบตีความหรือสรุปอ้างอิงลงความเห็น (Interpretive or Inferential Comprehension) เป็นระดับที่ผู้อ่านต้องใช้กระบวนการคิดในการตีความสิ่งที่อ่าน การสรุปอ้างอิง การหาข้อสรุป ขยาย และทำนายสิ่งที่จะเกิดตามมา ซึ่งเทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาขั้นตีความหรือขั้นขยายความ

3. ระดับความเข้าใจในการอ่านขั้นวิจารณ์หรือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reading) การอ่านในระดับนี้ผู้เชี่ยวชาญบางคนจัดไว้ในขั้นสูงของการตีความซึ่งจะแยกดูความแตกต่างไต่แยกระหว่างการตีความและการอ่านขั้นวิจารณ์ ในบางกรณีการอ่านขั้นวิจารณ์จะรวมถึงการประเมินหรือตัดสินสิ่งที่อ่านด้วยเกณฑ์เฉพาะที่ผู้อ่านกำหนดขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิม การอ่านขั้นวิจารณ์มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) และเทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาในระดับประเมินผล

4. ระดับการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (Creative Reading) ถือเป็นระดับสูงสุดของกระบวนการอ่าน ซึ่งอาจเรียกได้หลายชื่อได้แก่ การอ่านประยุกต์ (Applied Reading) การอ่านอย่างบูรณาการ (Integrative Reading) การอ่านแบบซึมซับ (Assimilative Reading) การอ่านอย่างสร้างสรรค์เป็นการอ่านที่สามารถนำสิ่งที่อ่านไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตตัวเองได้ ซึ่งควรจะเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการอ่านในระดับประถมศึกษา การอ่านระดับนี้เทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาในระดับการนำไปใช้หรือการสังเคราะห์

นอกจากการแบ่งระดับของการอ่านเพื่อความเข้าใจดังกล่าวแล้ว มิลเลอร์ (Miller, 1977) ยังได้เสนอความคิดเกี่ยวกับความเหมาะสมในการสอนความเข้าใจในระดับต่างๆ ไว้ดังนี้

การอ่านเพื่อความเข้าใจระดับตามตัวอักษร มีความสำคัญในขั้นตอนแรกสุดของการสอนอ่านทุกรูปแบบ แต่ควรจะเน้นให้น้อยลงเมื่อเด็กเรียนผ่านระดับปฐมวัยสู่ระดับกลาง (intermediate grades)

การอ่านเพื่อความเข้าใจขั้นตีความ ควรเน้นในขั้นแรกสุดของการสอนอ่านเช่นเดียวกัน และควรเน้นให้มากขึ้น เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนประถมศึกษา

การอ่านขั้นวิจารณ์ ควรเน้นตั้งแต่ขั้นเริ่มแรกของการสอนอ่าน แม้ว่าผู้ใหญ่หลายๆ คนจะไม่ค่อยวิเคราะห์สิ่งที่อ่านอย่างถี่ถ้วน แต่ทักษะนี้ก็จำเป็นต้องมีในสังคมประชาธิปไตย

การอ่านอย่างสร้างสรรค์ ก็ควรจะเน้นที่ขั้นแรกสุดของการอ่านเช่นเดียวกัน เด็กในโรงเรียนประถมศึกษาสามารถจะประยุกต์ความรู้และเจตคติที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ในกิจกรรมหลายๆ อย่างเช่น การเขียนสร้างสรรค์ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร กิจกรรมทางศิลปะ และกิจกรรมการสร้างสิ่งต่างๆ

ดัลล์แมน และคณะ (Dallman and others, 1978 : 198-200) ได้จำแนกพฤติกรรมการอ่านเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจระดับข้อเท็จจริง (Reading on the Factual Level) หมายถึง ความเข้าใจในการสนทนาที่กล่าวไว้จริงๆ ในเรื่องที่อ่าน ทักษะย่อย ได้แก่ การรู้ความหมายของคำ การหาใจความสำคัญ การหารายละเอียด การอ่านเพื่อทำตามคำแนะนำ

2. ความเข้าใจระดับตีความ(Reading on the Interpretive Level) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ตรงๆ ในเนื้อเรื่อง แต่จะใช้ความสามารถในการสรุปอ้างอิง และลงความเห็น ทักษะย่อยในขั้นนี้ ได้แก่ การย่อความและการเรียบเรียงการได้มาซึ่งข้อสรุปการทำนายผลที่จะเกิดตามมา

3. ความเข้าใจระดับประเมินค่า (Reading on the Evaluative Level) หมายถึงการประเมินค่าสิ่งที่อ่านโดยมิได้มุ่งจับผิด แต่ขึ้นอยู่กับการใช้ข้อมูลหรือองค์ประกอบจำนวนมากจากการอ่านมาพิจารณาอย่างให้เหตุผล โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นในการตั้งเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสิน

มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์ (2532) ได้อธิบายระดับการอ่านเพื่อความเข้าใจ 4 ระดับและจำแนกทักษะย่อยดังนี้

1. การอ่านตามตัวอักษร (Literal Reading) คือการอ่านที่ผู้อ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนกล่าวออกมาโดยตรง

- 1.1 การชี้สรรพนามที่ใช้แทนคำนาม (Identifying pronouns and their antecedents)
- 1.2 การหาความเป็นจริงจากเรื่อง (Recognizing facts)
- 1.3 การไปตามทิศทาง (Following directions)
- 1.4 การหาประโยคสำคัญ(Finding topic sentence)
- 1.5 การตั้งหัวข้อเรื่อง (Organizing topic) และเก็บใจความสำคัญ (Getting main ideas)
- 1.6 การเก็บรายละเอียดสำคัญ(Getting important details)
- 1.7 การเรียงลำดับเหตุการณ์(Detecting the sequences)
- 1.8 การเปรียบเทียบ(Making comparisons)
- 1.9 การเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผล(Understanding cause and effect relationship)
- 1.10 การชี้อุปนิสัยของบุคคลในเรื่อง(Identifying character traits)

2. การตีความ(Interpretative Reading) คือ การอ่านที่ผู้อ่านต้องแสวงหาความหมายที่ต้องซ่อนเร้นอยู่ในข้อความที่ต้องปรากฏอยู่ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้กล่าวออกมาโดยตรง เพื่อประเมินค่าสิ่งที่ผู้เขียนเขียน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์รวมทั้งความสามารถในการอ่านตามตัวอักษร

- 2.1 การกล่าวสรุป
- 2.2 การสรุปกฎ

- 2.3 การคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า
- 2.4 การเข้าใจสำนวนภาษา
- 2.5 การตั้งหัวข้อเรื่อง
- 2.6 การเก็บรายละเอียดสำคัญ
- 2.7 การเรียงลำดับเหตุการณ์
- 2.8 การเปรียบเทียบ
- 2.9 การเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผล
- 2.10 การชี้อุปนิสัยของบุคคลในเรื่อง

3. การอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณ(Critical Reading) คือ การอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถในการพิจารณาตัดสิน เพื่อประเมินค่าสิ่งที่ผู้เขียนเขียน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์รวมทั้งความสามารถในการอ่านตามตัวอักษรและอ่านตีความ

- 3.1 การแยกข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
- 3.2 การแยกเรื่องที่เป็นจริงกับเรื่องเพื่อฝัน
- 3.3 การหาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้อง
- 3.4 การพิจารณาโฆษณาชวนเชื่อ
- 3.5 การพิจารณาเหตุผลที่ทำให้ชวนเชื่อ
- 3.6 การพิจารณาความเหมาะสมและคุณค่าการยอมรับความคิด
- 3.7 การชี้วัตถุประสงค์ของผู้แต่ง
- 3.8 การแสดงความรู้สึกและจับความรู้สึก

4. การอ่านขั้นนำไปใช้ (Application Reading) หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ และข้อคิดต่างๆ ที่ได้จากการอ่านนั้น ไปใช้กับสถานการณ์อื่นในทำนองเดียวกันต่อไป

จากแนวคิดในเรื่องระดับของการอ่านเพื่อความเข้าใจที่บุคคลต่างๆ ได้เสนอดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าระดับของความเข้าใจในการอ่านที่สำคัญประกอบด้วย

1. ความเข้าใจระดับข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจข้อมูลที่กล่าวไว้จริงๆ ในเรื่องที่อ่าน
2. ความเข้าใจระดับตีความ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ในเนื้อเรื่อง แต่จะใช้ความสามารถในการสรุปอ้างอิงและค้นหาความหมายในบทอ่าน
3. ความเข้าใจระดับวิจารณ์ญาณ หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่อ่าน รวมถึงการประเมินหรือการตัดสินสิ่งที่อ่านด้วยเกณฑ์เฉพาะที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของตน

4. ความเข้าใจระดับเพื่อนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมที่มีไปใช้กับสถานการณ์เกิดขึ้นใหม่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

1. หลักสำคัญในการสอนอ่าน

สนม ครูทเมือง (2528 : 175-179) ได้เสนอหลักสำคัญในการสอนทักษะการอ่านไว้ สรุปได้ดังนี้

1. สร้างความพอใจ นักเรียนแต่ละคนอาจจะมีคามสนใจในการสอนทักษะการอ่านไม่เหมือนกันควรส่งเสริมการอ่านหนังสือหลายๆประเภท ครูควรจะมีบทบาทในการแนะแนวทางให้เกิดความสนใจ เช่น เลือุกกิจกรรมการอ่านให้ถูกใจนักเรียน

2. ต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสมองในการอ่านไม่เหมือนกันจึงควรสอนเป็นกลุ่มๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาในการสอนด้วย

3. ก่อนจะให้เด็กเรียนอ่านนั้น ครูควรบอกจุดมุ่งหมายในการอ่านเสียก่อน พยายามส่งเสริมนักเรียนให้มีความใฝ่ใจและปรารถนาที่จะอ่านหนังสือทุกประเภทที่มีประโยชน์

4. ก่อนที่จะสอนการอ่านหนังสือประเภทใดแบบใดก็ตามครูจะต้องอ่านเรื่องนั้นมาก่อนจะได้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดเพราะจะได้เน้นในส่วนที่สำคัญและฝึกกิจกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง

5. การอ่านที่ดีจะต้องเข้าใจความหมายมิใช่แต่เพียงอ่านได้

6. การอ่านที่ดีต้องมีสมาธิและตั้งคำถามทบทวนอยู่ในใจเสมอ

7. ต้องฝึกนักเรียนให้อ่านหนังสือที่มีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ

8. ต้องฝึกอัตราความเร็วในการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านในใจด้วยแล้ว ต้องอ่านหนังสือได้เร็ว เข้าใจความหมายได้ทันที

9. ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมในการอยู่เสมอ

10. ต้องคำนึงถึงลักษณะในการอ่านที่ดี เช่น การอ่านในใจต้องอ่านให้เร็วจับใจความได้

11. ควรฝึกการใช้สายตาให้เป็นประโยชน์ต่อการอ่านเพราะจะทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพ

12. การอ่านในระดับขั้นสูงๆ ควรฝึกให้อ่าน ตาราง กราฟชนิดต่างๆรวมทั้งเข้าใจสัญลักษณ์ที่ใช้ในชุมชนเป็นอย่างดี

13. ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักเรียน เช่น การอ่าน ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์

14. บุคคลที่จะช่วยส่งเสริมการอ่านให้ได้ผลดีมิใช่จะเป็นครูภาษาไทยเท่านั้น ควรมีหลายฝ่ายช่วยกัน

15. การประเมินการอ่านต้องทำอยู่เสมอๆ

2. จุดมุ่งหมายของการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ

ครูควรสอนอ่าน โดยยึดจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นแนวทางในการสอน จุดมุ่งหมายของการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจมีหลายอย่าง ดังที่ สมบัติ มหารศ (2523 : 68-69) กล่าวไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนอ่านและจับใจความสำคัญได้ มิใช่อ่านให้จบชั่วโมงไปเฉยๆ เพื่อให้กิจกรรมการอ่านมีความหมาย การอ่านเพื่อความเข้าใจนิยมการอ่านจากเอกสาร อ่านกระดาษแบบฝึกหัดที่ครูเตรียมมาโดยเฉพาะ ไม่ควรอ่านจากหนังสือทั้งเล่ม ควรใช้เวลาอ่านเฉพาะและฝึกทำแบบฝึกหัดในชั่วโมงนั้นๆ
2. ให้ผู้อ่านสามารถบอกรายละเอียดของเรื่องที่อ่านว่ามีสาระอะไรบ้างโดยให้เล่า ให้รายงานได้อย่างชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงจะแสดงว่าผู้อ่านมีความเข้าใจเรื่องที่อ่าน
3. อ่านเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำ เช่น การประกาศของทางราชการ การห้ามชุมชน การเสนอแนะการป้องกันโรคติดต่อ การให้ข้อแนะนำในการอบรม ความประพฤติการปฏิบัติต่างๆ
4. ฝึกการใช้สายตา การอ่านเพื่อความเข้าใจนิยมฝึกทักษะในการอ่านเร็วและตอบคำถามได้ถูกต้องแม่นยำ ฉะนั้นกลวิธีที่จะนำไปสู่การอ่านเร็วได้ต้องฝึกการกวาดสายตาจากซ้ายไปขวาให้มาก และไม่ควรสะกดเป็นตัวในระดับที่ฝึกได้ในข้อนี้ก็ควรเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป
5. อ่านเพื่อสรุปหรือย่อได้ ว่าเรื่องที่อ่านนั้นเกี่ยวกับอะไร แม้จะไม่ละเอียดแต่ให้สามารถบอกได้บ้างแม้จะไม่ครบบริบูรณ์ก็ตาม
6. อ่านแล้วสามารถคิดคาดการณ์ ทำนายว่าเรื่องที่อ่านนั้นจะลงเอยไปในรูปใด เช่น อ่านข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวราคาสินค้าแพง ข่าวการลงทุน ข่าวเหตุการณ์รอบบ้าน หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของตนเอง
7. อ่านและทำรายงานย่อได้ โดยเฉพาะการอ่านประเภทนี้ต้องการฝึกการทำบันทึกย่อ
8. อ่านเพื่อหาความจริงและแสดงข้อคิดเห็นประกอบได้

3. องค์ประกอบแห่งความพร้อมในการอ่าน

บนสื่อ พุทธศักราช (2523 : 27) กล่าวถึงองค์ประกอบแห่งความพร้อม ที่ครูควรคำนึงถึงในการสอนอ่านไว้ 5 ด้านดังนี้

1. ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง ขนาด ส่วนสูง น้ำหนัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของร่างกาย โดยที่กรมอนามัยโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข กำหนดเกณฑ์เฉลี่ยไว้ นอกจากนี้ ยังเน้นถึงการใส่สายตา หู ความคล่องแคล่ว ในการใช้กล้ามเนื้อ มีการทรงตัวมีความสัมพันธ์ระหว่าง มือ กับตา ที่จะจับประคอง ใช้มือลากเส้น เขียนตัวอักษรและอื่นๆ

2. ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถในการจำ การตีความ และแปลความการอธิบายงานที่ตนทำงาน ที่เพื่อนทำ เล่าเรื่องราวของคนและผู้อื่น ได้ดี เป็นต้น

3. ความพร้อมทางอารมณ์ และสังคม ได้แก่ การมีอารมณ์ร่วม สนุกสนาน การรู้จักระงับอารมณ์ เล่นกับเพื่อน ไม่แย่งของเพื่อน รู้จักให้ หยิบยืม หรือแบ่งปันของใช้ ช่วยเหลือเพื่อนและอื่นๆ

4. ความพร้อมทางจิตวิทยา ได้แก่ การมีสมาธิในการฟังนิทาน หรือเรื่องราว มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก นำกลุ่ม รู้จักลำดับเหตุการณ์ในนิทานและอื่นๆ

5. ความพร้อมทางพื้นฐานประสบการณ์ ได้แก่ การใช้ภาษาพูด การตอบคำถาม การมีความรู้เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมใกล้ตัว และอื่นๆ เป็นต้น

ในการสอนอ่านนั้น จะเห็นได้ว่า ครูจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของนักเรียนอันได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย สังคม วัฒนธรรม และความพร้อมของผู้เรียน ในด้านร่างกาย สมอง อารมณ์ สังคม จิตวิทยา และพื้นฐานประสบการณ์ เป็นต้น

4. การอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจในระดับประถมศึกษา

จุดประสงค์ของการสอนภาษาไทย

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. มีทักษะในการพูด อ่าน และเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจ หลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา

2. สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสาร ทั้งการรับรู้และการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

3. สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนสามารถใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์

4. มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่นๆ

5. สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุผล

6. มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทยและวรรณคดีทั้งในด้านวัฒนธรรมประจำชาติ และการส่งเสริมความงามในชีวิต

จุดมุ่งหมายในการอ่าน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ. ศ. 2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านให้แก่นักเรียนในระดับชั้นต่างๆ เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนมีความสามารถดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เพื่อให้มีทักษะในการอ่านในใจและอ่านออกเสียงอ่านได้ถูกต้องชัดเจน มีความเข้าใจในการอ่าน สามารถจับใจความสำคัญและตอบคำถามได้ รู้หลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการอ่านและนำไปใช้ได้ มีนิสัยที่ดีในการอ่านและรักการอ่าน

2. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การอ่าน และสามารถนำไปใช้อ่านคำใหม่ๆได้ มีทักษะในการอ่านในใจและอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง คล่องแคล่วรวดเร็ว มีความเข้าใจในการอ่าน สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่าน การใช้พจนานุกรม การเลือก การใช้ การเก็บรักษาหนังสือและการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและความเพลิดเพลินในยามว่าง

3. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการอ่าน มีทักษะในการอ่านในใจ และอ่านออกเสียงได้ถูกต้องคล่องแคล่วรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกจากเรื่องราวที่อ่านได้ สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือ การใช้พจนานุกรม การเลือก การใช้การเก็บรักษาหนังสือและการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และหาความเพลิดเพลินในยามว่างและรักการอ่านหนังสือ การใช้มุมหนังสือและการใช้ห้องสมุด

จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ดังกล่าวข้างต้น แม้ว่า จะระบุจุดมุ่งหมายในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจไว้อย่างชัดเจนเช่นนั้น และการจัดการเรียนการสอนจะให้ความสำคัญต่อการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจมาก แต่ผลการสอนยังไม่น่าพอใจ วนิดา โสภากันท์ (2530) ได้สรุปปัญหาที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจว่า เกิดจากระดับสติปัญญาของนักเรียน นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน บทอ่านไม่สร้างความสนใจ เรื่องที่นำมาให้นักเรียนอ่านยากเกินไป และวิธีการสอนของครูที่มักจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง

นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมน้อย ทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ จึงควรหาบทอ่านเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน

ความสนใจในการอ่านภาษาไทย

ความสนใจในการอ่านของเด็กในแต่ละระดับวัยนั้นมีความสนใจที่แตกต่างกัน การเลือก เรื่องที่จะนำมาให้นักเรียนอ่านเพื่อฝึกทักษะในการอ่านจึงต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจ ของนักเรียน เพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจในการอ่าน บันลือ พฤกษ์วัน(2534) ได้แบ่งช่วงความสนใจ ในการอ่านของเด็กออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. วัยอนุบาลหรือวัยก่อนเข้าเรียน (3-6 ปี) วัยนี้ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีความสนใจสั้น ชอบฟังคำพูดที่คล้องจอง และสนใจนิทานสั้นๆ เริ่มพูดคำและจำคำใหม่ สนใจที่จะฝึกอ่านภาพจาก สมุดภาพในเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว

2. วัยประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-2) วันนี้จะถือการเล่นเป็นหลัก และมีช่วงความสนใจ นานถึง 15-20 นาที สนใจเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น และชอบนิทานที่สนุกสนาน ชวนเพื่อฝัน เรื่องราวที่อบอุ่นทำนองเทพนิยาย และเรื่องชวนคิด นิทานพื้นบ้าน

3. วัยประถมศึกษาตอนปลาย (ป.3-4) วัยนี้จะมีช่วงความสนใจนานถึง 30-40 นาที ความสนใจในการอ่านเริ่มขยายกว้างมากขึ้น สนใจนิทานสุภาษิต นิทานคำกลอนที่ให้คติสอนใจ นิทานหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องประวัติความเป็นมาของสิ่งต่างๆ เรื่องราวที่ชวนคิด นิทานที่ตลกขบขัน แสดงความกล้าหาญผจญภัย และนิทานแฝงคุณธรรม

4. วัยประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-6) มีช่วงความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ยาวนานถึง 50-60 นาที หรือมากกว่านั้น เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ใกล้ตัว สนใจเรื่องราวเฉพาะอย่าง แยกกันระหว่างเพศ หญิงสนใจเรื่องครอบครัว การเรือน ชายสนใจ เรื่องเครื่องยนต์กลไก เกษตรกรรม สนใจในการอ่านหนังสือหลายรส หลายประเภท เช่นหนังสือ ประเภทสารคดี การท่องเที่ยว ชีวิตประวัติบุคคลสำคัญ วรรณคดี เรื่องสั้น บทความ และหนังสือเรียงร้อย ที่ให้แนวคิดต่างๆ การผจญภัยที่แสดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว

5. การสอนอ่านในระดับชั้น ป. 3-4

การสอนอ่านภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 นี้ วิธีสอนจะแตกต่างไปจากชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 กล่าวว่าเป็น การสอนอ่านจะเน้นการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจมากขึ้น มุ่งให้ ผู้เรียนมีความสามารถในการเพื่อวิเคราะห์ โครงสร้างของเรื่อง สามารถจับประเด็นสำคัญ จัดลำดับ เรื่อง หารายละเอียดของเรื่อง หาเหตุและผลสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้ และยังมีมุ่งที่จะเสริมสร้าง

ทักษะการสะกดคำ การนำหลักภาษามาใช้ในการพูด และการเขียนให้ถูกต้อง มุ่งฝึกทักษะการเขียนเรียงความตามโครงสร้างของเรื่อง การตอบคำถามการเขียนเชิงสร้างสรรค์การเขียนในชีวิตประจำวัน ให้มีนิสัยรักการเขียนและรักการอ่าน เพื่อแสวงหาความรู้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในภาคหน้า (กรมวิชาการ, 2536 : คำนำ)

แนวทางและขั้นตอนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อความเข้าใจในการอ่านตามคู่มือครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีขั้นตอนในการสอนดังนี้ คือ

1. เตรียมการอ่านเป็นขั้นตอนการวางพื้นฐานการอ่าน โดย
 - 1.1 สร้างประสบการณ์พื้นฐานของบทเรียน โดยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่อ่าน
 - 1.2 อ่านคำใหม่และคำยาก
 - 1.3 ตั้งจุดประสงค์การอ่าน
2. การอ่านในใจมีขั้นตอนคือ
 - 2.1 อ่านสำรวจโดยการอ่านข้ามๆ แล้วตั้งคำถาม ตอบคำถาม
 - 2.2 อ่านพินิจพิจารณา เป็นการอ่านเพื่อทราบรายละเอียด หาคำตอบของเรื่อง
3. กิจกรรมหลังการอ่านในใจ
 - 3.1 อ่านบทเรียน
 - 3.2 เขียนแผนภาพ โครงเรื่อง
 - 3.3 ตรวจสอบข้อความจากบทอ่าน
 - 3.4 เล่าเรื่องจากแผนภาพโครงเรื่อง
 - 3.5 เขียนเรื่องจากแผนภาพโครงเรื่อง
 - 3.6 ตอบคำถามและทำแบบฝึกหัด

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอ่าน

จารนัย ปิ่นทองน้อย (2536 : 88) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนอ่านแบบชี้นำกับการสอนอ่านตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนอ่านแบบชี้นำสูงกว่านักเรียนที่เรียนที่เรียน โดยการสอนอ่านตามคู่มือครู

จรรยา บุญมีประเสริฐ (2537 : 64) ศึกษาเรื่อง ผลการสอนแบบชี้นำที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียน โดยใช้การสอนแบบชี้นำมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้การสอนตามปกติที่ระดับนัยสำคัญ .01

ประพันธ์ ไชยณรงค์ (2537 : 71) ได้ศึกษาผลของการนำเรื่องและตัวชี้นำที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่อ่านเนื้อเรื่องที่มีการนำเรื่องด้วยเรื่องย่อ เนื้อเรื่องที่มีการนำเรื่องด้วยจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อเรื่องที่มีการนำเรื่องด้วยแผนผังสรุปโยงเรื่องมีความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่อ่านเนื้อเรื่องที่มีตัวชี้นำแบบตีกรอบ และเนื้อเรื่องที่มีตัวชี้นำแบบขีดเส้นใต้ มีความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน

ทิพพร มีปิ่น (2539 : 1) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธี KWL-PLUS กับการสอนอ่านตามคู่มือครู มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เจริญ กุ๋เขียว (2540 : 86-87) ได้วิจัยเรื่องการวินิจฉัยข้อบกพร่องความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพังงา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านระดับข้อเท็จจริง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.92 ความเข้าใจในการอ่านระดับการตีความและด้านการสรุปและลงความคิดเห็นร้อยละ 60.94 ความเข้าใจในการอ่านระดับการตีความด้านการคาดคะเนเหตุการณ์ ร้อยละ 62.54 ความเข้าใจในระดับประเมินค่าร้อยละ 54.21

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอ่านเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า การที่นักเรียนจะมีความเข้าใจในการอ่านได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน ตั้งแต่กลวิธีการสอนของครู การทำความเข้าใจถึงข้อบกพร่องในการอ่านของนักเรียน รวมถึงการนำเอาเทคนิคกลวิธีต่างๆ มาใช้ประกอบการสอน ซึ่งจากงานวิจัยเหล่านี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนอ่านให้เกิดประสิทธิภาพได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1. ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

ประนอม สุรัสวดี (2536 : 6) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือวิถีทางที่เด็กซึ่งมีความสามารถในการเรียนต่างกันมาทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูเป็นผู้แบ่งงานให้ทำ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1993 : 1-5) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการสอนโดยใช้กลุ่มเล็กๆ เพื่อให้ให้นักเรียนทำงานร่วมกัน ภายใต้คำแนะนำของครู เพื่อความสำเร็จร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

สลาบิน (Slavin, 1987 : 8) ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นวิธีสอนที่นำนักเรียนที่มีความสามารถต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีประมาณ 4 คน โดยมีคนที่มีความสามารถสูง 1 คน ความสามารถปานกลาง 2 คนและความสามารถต่ำ 1 คนสมาชิกในกลุ่มจะช่วยเหลือกันเพื่อประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน

โดยสรุปแล้วการเรียนแบบร่วมมือหมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละประมาณ 3-5 คน สมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกันด้านเพศ ความสามารถทางด้าน การเรียน ฯลฯ สมาชิกทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ

2. ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ

ดี คับเบลยู จอห์นสัน และ อาร์ ที จอห์นสัน (D.W. Johnson and R.T. Johnson ,1990 : 55-59 อ้างถึงใน ขวัญหทัย สหสคุณ , 2541 : 31) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า ทุกคนทำเพื่อเป้าหมายเดียวกันของกลุ่มและผลงานของแต่ละคนก็เป็นผลงานของกลุ่ม ในการเรียนแบบร่วมมือ สมาชิกกลุ่มต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับทุกคน ถ้ากลุ่มประสบผลสำเร็จทุกคนย่อมประสบผลสำเร็จด้วย ถ้ากลุ่มล้มเหลวทุกคนก็ถือว่าล้มเหลวด้วย ทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ และต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนสามารถเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ และต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนสามารถเรียนรู้บทเรียนนั้น การที่จะแน่ใจว่าเพื่อนสมาชิกจะเรียนรู้บทเรียน ทุกคนต้องช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกแต่ละคนต้องยอมรับว่าผลงานของคนอื่นมีความสำคัญต่อตนเองและต่อกลุ่ม และผลงานของตนเองมีความสำคัญต่อคนอื่นและต่อกลุ่มด้วย

2. การปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิกลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่าผลงานที่ดีมาจากการใช้ความสามารถ การสร้างสรรค์ของบุคคลหลายคน เพราะลำพังบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถทำงานทุกอย่างสำเร็จ ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการเรียนแบบร่วมมือต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือกัน มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด การอธิบายให้เพื่อนได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกในกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์โดยตรงของนักเรียนจะก่อให้เกิดผลดังนี้

2.1 ทำให้เกิดกระบวนการคิด ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในการหาคำตอบ การอธิบายการแก้ปัญหา การอภิปรายถึงธรรมชาติของมโนทัศน์ของสิ่งที่เรียน การให้ความรู้แก่เพื่อนเป็นการพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน

2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับอิทธิพลทางสังคมที่หลากหลายยิ่งขึ้น มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน ทำให้นักเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ได้รูปแบบการทำงานทางสังคมร่วมกัน

2.3 การตอบสนองทางวาจาและท่าทางของเพื่อนสมาชิกทำให้ได้รู้ถึงการทำงานของตน ซึ่งเป็นการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญ

2.4 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนซึ่งกันและกัน เพราะนักเรียนคอยให้กำลังใจกันและกันในการทำงาน

2.5 ทำให้นักเรียนได้รู้จักเพื่อนสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น

ในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิกให้ได้ผล ขนาดของกลุ่มต้องไม่ใหญ่นัก (2-6 คน) เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นรับฟัง ติดต่อสื่อสารกันอย่างทั่วถึง

3. การรับผิดชอบและการตอบสนองรายบุคคล ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่า สิ่งที่นักเรียนทำร่วมกันเป็นกลุ่มจะให้นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองในวันข้างหน้า นักเรียนต้องรับผิดชอบในผลการเรียนของตนเองและของเพื่อนสมาชิก ทุกคนในกลุ่มจะรู้ว่าใครต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องใด มีการกระตุ้นกันให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ การตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลทำได้ดังนี้

3.1 ประเมินผลงานของสมาชิกแต่ละคนซึ่งรวมเป็นผลงานกลุ่ม

3.2 ให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งของกลุ่มและรายบุคคล

3.3 ให้สมาชิกทุกคนรายงานหรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยทั่วถึง

3.4 มีการตรวจสอบผลการเรียนเป็นรายบุคคลหลังจบบทเรียน

ในการตรวจสอบความรับผิดชอบรายบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าครูไม่ตรวจสอบความสามารถเป็นรายบุคคลแล้ว อาจทำให้นักเรียนบางคน ไม่ได้เกิดการเรียนรู้ ผลงานที่ออกมาเป็นผลงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

4. ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ลักษณะสำคัญนี้มาจากหลักการที่ว่าการทำงานร่วมกันจะเสริมสร้างความสามารถได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว คนเราไม่เกิดมาเพื่อเรียนรู้โดยทันทีทันใดที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และการทำงานเป็นกลุ่มไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ ตามต้องการ บุคคลต้องเรียนรู้ ต้องได้รับการสอนทักษะทางสังคม เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงในการทำงานร่วมกัน การทำให้เกิดทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนควรต้องปฏิบัติดังนี้

- 4.1 เรียนรู้ข้อเท็จจริง ลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล
- 4.2 มีการสื่อสารกันอย่างถูกต้องและเปิดเผย
- 4.3 ยอมรับสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 4.4 แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้การทำงานร่วมกันเกิดผลดี ลดความกดดันและความตึงเครียดในการทำงาน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การให้นักเรียนที่ขาดทักษะการทำงานกลุ่มทำงานร่วมกันทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

5. กระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงการทำอะไร จะทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย โดยจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มคือ การเน้นกระบวนการหน้าที่ บทบาทที่ชัดเจนของสมาชิกจะทำให้การทำงานนั้นได้ผลดีตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กลุ่มต้องอธิบายการกระทำของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้ทราบว่าสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จในการทำงานของกลุ่ม และตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมใดควรดำเนินต่อไป พฤติกรรมใดควรเปลี่ยนแปลง กระบวนการกลุ่มมีความสำคัญต่อการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

- 5.1 ทำให้สมาชิกเรียนรู้กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน
- 5.2 ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะการทำงานแบบร่วมมือ
- 5.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตน
- 5.4 ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด
- 5.5 นำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จของกลุ่มและเสริมแรงพฤติกรรมที่ดีของสมาชิก

คาแกน สเปนเซอร์ (Kagan Spencer, 1994 อ้างถึงใน พิมพ์ันต์ เตชะคุปต์ ม.ป.ป. : 2-3) ได้ อธิบายลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ โดยมีแนวคิด ที่สำคัญ 6 ประการคือ

1. เป็นกลุ่ม/ทีม (Group/Team) หมายถึง การจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 2-6 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน คละกัน ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดคือ 4 คน ที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้ร่วมมือกันอย่าง เท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถแบ่งงานให้ทำเป็นคู่ได้สะดวก
2. มีความเต็มใจ(Willing) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มมีความเต็มใจที่จะร่วมมือในการ เรียนและในการทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมกัน มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะทำ กิจกรรมต่างๆร่วมกัน โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการยอมรับกันและกันเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี
3. มีการจัดการ (Management) หมายถึง การจัดการเพื่อให้การทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องกำหนดสิ่งต่างๆได้แก่ การสร้างกฎของห้อง การจัดที่นั่งของกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกไว้ล่วงหน้า มีการให้สัญญาณเงียบที่ครูส่งให้ผู้เรียนแล้วผู้เรียนทำ สัญญาณตามและเงียบเพื่อฟังคำสั่งต่อไป เป็นต้น
4. มีทักษะสังคม (Social Skill) หมายถึงทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน ให้ความช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. มีหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) 4 ประการ ซึ่งล้วนมีความสำคัญที่จะขาดอย่างใด อย่างหนึ่งไม่ได้ คือ
 - 5.1 มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence) การ ช่วยเหลือพึ่งพากันและกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และเข้าใจว่าความสำเร็จของแต่ละคนคือความ สำเร็จของกลุ่ม
 - 5.2 มีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (Individual Accountability) ทุกคนใน กลุ่มมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการค้นคว้าการทำงาน สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียน เหมือนกันจึงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม
 - 5.3 ส่วนร่วมเท่าเทียมกัน (Equal Participation) ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการ ค้นคว้าการทำงานเท่าๆกัน ทำโดยกำหนดบทบาทแต่ละคน กำหนดบทบาทก่อนหลัง
 - 5.4 มีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมๆกัน(Equal Participation) คือ นักเรียนทุกคนใน กลุ่มจะทำงาน คิด อ่าน ฟัง ฯลฯ ไปพร้อมๆกัน

6. มีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม(Structure) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเทคนิคต่างๆจะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ เพราะแต่ละเทคนิคมีความเหมาะสมกับเป้าหมายที่แตกต่างกัน

อาร์ วิลเลอร์ และ เอช แอล รีแอน (R.Wheeler and H.L.Ryan, 1990 : 402-407 อ้างถึงใน ขวัญหทัย สมักรคุณ 2542 : 34) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกลุ่มแบบร่วมมือ ดังนี้ คือ

1. ขนาดของกลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะมีนักเรียนประมาณ 3-5 คน จัดนักเรียนแต่ละกลุ่มให้มีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องเพศ ฐานะทางสังคม เช่น อาชีพ การนับถือศาสนา ความสามารถทางการเรียน เป็นต้น

2. ระยะเวลาในการร่วมกลุ่ม เวลาอยู่ร่วมกันในกลุ่มของนักเรียนแต่ละกลุ่มประมาณ 2 สัปดาห์ หรือเรียนจบบทหนึ่งๆ ซึ่งการเปลี่ยนกลุ่มของนักเรียนแต่ละครั้งควรทำอย่างมีระบบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน เสียเวลาและเปลี่ยนกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว

3. งานและบทบาทในแต่ละบทบาท สมาชิกควรได้เรียนรู้บทบาทในการทำงานกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย

(1) ผู้ชี้แนะ (Facilitator) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เป็นบทบาทของผู้นำกลุ่มในการร่วมกันแก้ปัญหาหรือร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย

(2) ผู้บันทึก (Recorder) เป็นผู้บันทึก ผู้รายงานของกลุ่ม บันทึกและรายงานในสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

(3) ผู้ควบคุมเวลา (Timer) ในการทำงานต้องมีผู้คอยควบคุมเวลาว่างานแต่ละชิ้น ขั้นตอนใดต้องใช้เวลานานเท่าใด

(4) ผู้จัดอุปกรณ์ (Materials) อุปกรณ์ในการเรียนแต่ละชั่วโมงมีผู้รับผิดชอบ เมื่อได้รับจากครูผู้สอน

(5) ผู้กระตุ้น (Encourager) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนสมาชิก

4. ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 3 ขั้นตอน โดยใช้เวลาเรียนแต่ละครั้งประมาณ 50-60 นาที ดังนี้

(1) ชำนาญเข้าสู่บทเรียน (Introduction) ใช้เวลา 8-15 นาที เพื่อทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว และทบทวนในเรื่องบทบาทการทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อธิบายให้เด็กเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าไม่มีใครสามารถทำทุกอย่างได้หมดจึงต้องอาศัยซึ่งกัน

(2) **ขั้นทำงานในกลุ่ม (Group work)** ใช้เวลาประมาณ 25-30 นาที มีการแจกอุปกรณ์การเรียน งานที่จะให้นักเรียนทำแต่ละครั้งควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สมาชิกในกลุ่มทำงานตามบทบาทที่ได้รับ ร่วมกันปรึกษาหารือ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

(3) **ขั้นระดมสมอง (Wrap up/pull idea together)** ใช้เวลา 10-15 นาที ในขั้นนี้เป็นการเสนอผลงาน เสนอแนวคิดร่วมกันทั้งห้องให้แต่ละกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยครูจะต้องมีบทบาทคอยถามเพื่อให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นได้เต็มที่ และทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียน

3. บทบาทของครูในการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เปรมจิตต์ ขจรภัยลาร์เซ่น (2536 : 2-3 อ้างถึงใน นลินี ทีหอคำ,2541:56) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ดังนี้

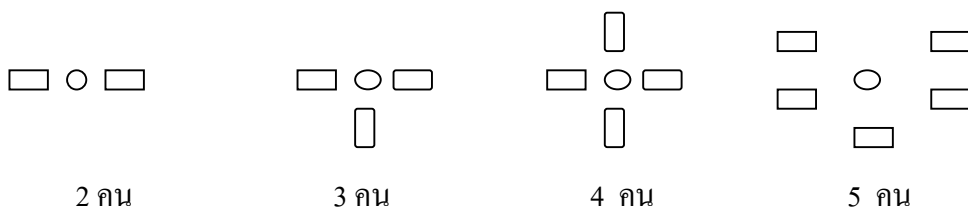
1. กำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา
2. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนแบบร่วมมือ
3. กำหนดขนาดของกลุ่ม
4. จัดนักเรียนเข้ากลุ่มต่างๆ
5. จัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์
6. เตรียมบทเรียนและสื่อการสอน
7. กำหนดบทบาทต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม
8. อธิบายงานของนักเรียนที่ต้องทำ บอกสิ่งที่คาดหวังจากกลุ่มให้ชัดเจนและกำหนดเวลาที่จะให้เสร็จ
9. ครูเสนอเนื้อหาด้วยวิธีสอนที่เหมาะสม
10. กำหนดให้นักเรียนพึ่งพาอาศัยกันในทางบวก กล่าวคือ ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของตน
11. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เรื่องนั้นอย่างแท้จริง
12. ช่วยให้นักเรียนทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม
13. อธิบายเกณฑ์แห่งความสำเร็จ
14. อธิบายพฤติกรรมที่ครูต้องการให้นักเรียนแสดงออก
15. ควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน

16. ช่วยนักเรียนเมื่อเขาต้องการ ขณะที่เขากำลังทำงาน
17. สอนทักษะในการทำงานร่วมกัน การใช้กระบวนการกลุ่ม
18. ครูสุรूपบทเรียนหรือบทบาทในตอนท้ายของบทเรียน
19. วัดผลคุณภาพและปริมาณความรู้ของนักเรียน
20. ให้กลุ่มตัดสินใจหรือประเมินผลการทำงานกลุ่ม
21. ให้นักเรียนทั้งห้องบอกว่าพวกเขาทำอะไรในการเรียน
22. ให้นักเรียนแต่ละคนบอกประโยชน์ที่ตนได้รับ
23. สอนทักษะต่างๆที่ทำให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกัน
24. สังเกตว่านักเรียนได้ใช้ทักษะที่สอนไปหรือไม่
25. ให้การสะท้อนกลับ (Feed Back) แก่ นักเรียนว่าเขาใช้ทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นอย่างไร
26. ให้รางวัลแก่กลุ่มที่ทำงานร่วมกันด้วยดี
27. ให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีทักษะในการทำงานร่วมกัน
28. ให้นักเรียนสังเกตซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ชูศรี สนิทประชากร (2534 : 48-49) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ นั้น ครูผู้สอนนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือ นั้น ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของครูในการเรียนแบบร่วมมือ นั้น ครูจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการสอน ทั้งในด้านวิชาการและอื่นๆไว้ด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายส่วนหลังนี้ครูมักจะละเลย จุดมุ่งหมายหลังนี้จะเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันว่า ต้องให้มีลักษณะอย่างไร ซึ่งอาจเป็นทักษะการทำงานกลุ่ม หรือการเข้าสังคม (Social Objective) นอกจากนี้ครูตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจน แล้วครูควรจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องของการจัดกลุ่มด้วย เพราะการจัดกลุ่มนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นครูจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของการจัดกลุ่ม เช่น

1. ลักษณะของกลุ่ม ควรจะจัดเป็นกลุ่มลักษณะใด กลุ่มอาจเป็นลักษณะเดียวกัน (Homogeneous)หรือลักษณะคละกัน (Heterogeneous)
2. การจัดวางกลุ่มจะวางอย่างไร เช่น จะวาง

ภาพประกอบ 1 แสดงการจัดวางกลุ่มในลักษณะต่างๆ

3. สมาชิกของกลุ่ม ใครจะเป็นผู้เลือกให้ ครูเลือกหรือนักเรียนเลือกเอง แต่โดยทั่วไปจากการวิจัยพบว่า การเรียนรู้จะดีครูควรจะเป็นผู้เลือกให้ และแบ่งกลุ่มนักเรียน ควรจะมีขนาดกลุ่มละ 3-5 คน เพราะถ้าคนในกลุ่มมากเกินไปจะทำให้การมีส่วนร่วมของนักเรียนบางคนน้อยไป แต่ถ้าคนในกลุ่มน้อยไปก็จะได้ความคิดไม่หลากหลาย (ปสาส์น กงตาล , 2535 : 21)

4. ระยะเวลาที่กลุ่มอยู่ด้วยกัน ควรยาวนานแค่ไหน การเรียนรู้จึงประสบผลดีครูจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสม

5. การเตรียมเอกสารหรืออุปกรณ์สำหรับผู้เรียน ครูจะต้องพิจารณาว่าควรมีจุดเดียวสำหรับของกลุ่มเพื่อใช้ร่วมกันหรือจัดแบ่งเป็นหลายส่วนหลายชุดแยกตามสมาชิกกลุ่ม

นอกจากนี้ พรรณรัศมี เกษธรรมสาร (2540 : 51) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการเรียนแบบร่วมมือว่า ครูควรสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนดังต่อไปนี้

1. ให้งานที่ท้าทายความสามารถของนักเรียนมากกว่าที่เป็นการแข่งขัน
2. ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกและตัดสินใจ
3. นับถือความคิดและความรู้สึกของนักเรียน
4. ให้คุณค่าในความคิดของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นความคิดที่จำกัดเพียงใด
5. ให้กำลังใจนักเรียนในการแสดงออกซึ่งความคิดของตนเองในหลายรูปแบบ
6. ยอมรับว่านักเรียนผิดพลาดได้
7. เผยแพร่ข้อเขียนหรือผลงานของนักเรียนในรูปแบบของหนังสือพิมพ์ จดหมายข่าวของห้องหรือติดบอร์ด
8. กระตุ้นความคิดแก่นักเรียนโดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่นหนังสือ วารสารข่าว หรือสื่อการสอน เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์

4. บทบาทนักเรียนในการเรียนแบบร่วมมือ

อรพรรณ พรสีมา (2540 :62) กล่าวถึงบทบาทในการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. นักเรียนต้องไว้วางใจซึ่งกันละกันและพัฒนาทักษะสื่อความหมายของตนให้ดี
2. ในการทำกิจกรรมการเรียนในแต่ละกิจกรรม สมาชิกของกลุ่ม คนหนึ่งจะทำหน้าที่ประสานงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เลขานุการกลุ่ม ส่วนสมาชิกที่เหลือจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมทีม สมาชิกแต่ละคนจะต้องได้รับมอบหมาย หน้าที่รับผิดชอบ ทุกคนในกลุ่มจะต้องเข้าใจเรื่องที่กำลังเรียนและสามารถตอบคำถามได้เหมือนกันทุกคน จะไม่มีสมาชิกคนใดของกลุ่มถูกทอดทิ้ง ผู้ประสานงานกลุ่มต้องกระตุ้นให้สมาชิก ทุกคนมีส่วนร่วมเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม

3. นักเรียนควรให้เกียรติและฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคน สมาชิกในกลุ่มอาจวิจารณ์ความคิดเห็นของเพื่อนได้ แต่ไม่อาจวิจารณ์ตัวบุคคล และควรเป็นไปเพื่อความชัดเจนในความคิดเห็น

4. นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ตนเองและเพื่อนๆ ในกลุ่ม นักเรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมการดูแลให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ และการช่วยกันควบคุมเวลาในการทำงาน

5. ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson , 1987 : 13 –14 อ้างถึงใน ,นิยม ศรียะพันธุ์ 2541 : 24)

1. การเรียนแบบร่วมมือสมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกันสนใจการทำงานของตนเองเท่าๆกับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบเดิมสมาชิกไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน

2. การเรียนแบบร่วมมือสมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีการให้คำแนะนำชมเชย เสนอแนะการทำงานกลุ่มของสมาชิก ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม สมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่ต้องรับผิดชอบการทำงานของตนเองเสมอไป

3. การเรียนแบบร่วมมือนั้นสมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน แต่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมสมาชิกมีความใกล้เคียงกันมาก

4. การเรียนแบบร่วมมือมีการแลกเปลี่ยนบทบาทผู้นำภายในกลุ่ม ในขณะที่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมผู้นำหรือหัวหน้าจะได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม

5. สมาชิกในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือจะช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจในการทำงาน ช่วยกันรับผิดชอบการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมอาจแบ่งงานกันไปทำแล้วนำงานมารวมกัน

6. จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบร่วมมือคือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่มและรักษาสัมพันธภาพของสมาชิกในการทำงาน ส่วนการเรียนแบบเดิมจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

7. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือจะได้รับการสอนทักษะทางสังคมขณะที่ทำงานกลุ่ม แต่การเรียนแบบเดิมทักษะเหล่านี้จะถูกละเลย

8. ในการเรียนแบบร่วมมือครูจะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเลือกสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบเดิมครูให้สมาชิกทำงานกันเอง

9. ในการเรียนแบบร่วมมือครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่ม ส่วนในการเรียนแบบเดิมครูให้สมาชิกในกลุ่มดำเนินการภายในกลุ่มกันเอง

ตาราง 1 เปรียบเทียบการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้แบบเดิม

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	การเรียนรู้เป็นกลุ่มแบบเดิม (Traditional Group Learning)
1. มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสมาชิก	1. ขาดการพึ่งพากันระหว่างสมาชิก
2. สมาชิกเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตนเอง	2. สมาชิกขาดความรับผิดชอบในตนเอง
3. สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน	3. สมาชิกมีความสามารถเท่าเทียมกัน
4. สมาชิกผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ	4. มีผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งเพียงคนเดียว
5. รับผิดชอบกับสมาชิกร่วมกัน	5. รับผิดชอบเฉพาะตนเอง
6. เน้นผลงานและการคงอยู่ซึ่งความเป็นกลุ่ม	6. เน้นที่ผลงานเพียงอย่างเดียว
7. สอนทักษะทางสังคมโดยตรง	7. ทักษะทางสังคมถูกละเลย
8. ครูคอยสังเกตและหาโอกาสแนะนำ	8. ครูขาดความสนใจหน้าที่ของกลุ่ม
9. สมาชิกกลุ่มมีกระบวนการทำงานเพื่อประ สิทธิผลกลุ่ม	9. ขาดกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. การประเมินผลการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ประนอม สุรัสวดี (2536 : 7) ได้นำเสนอหลักการประเมินผลการเรียนการสอนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. ครูสังเกตการทำงานกลุ่มของนักเรียนแต่ละคน โดยต้องคำนึงว่าเด็กที่พูดน้อยไม่ได้หมายความว่าทำงานน้อยกว่าผู้อื่น เด็กที่พูดเพียง 2-3 ประโยคอาจเป็นประโยคที่ได้ใจความที่สุด
2. การให้คะแนนเด็ก ครูไม่ให้คะแนนจากการรายงาน หรือการแสดงของเด็ก แต่จะมีวิธีประเมินผลจากการทดสอบหรือจากแบบฝึกเป็นรายบุคคล
3. จะไม่ให้เด็กประเมินผลกันเอง เพื่อตัดปัญหาการจับผิด การฟุ้ง การขาดความสามัคคี ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศทางลบ

การให้คะแนนในการเรียนแบบร่วมมือนั้น จอห์นสัน, จอห์นสัน และ โฮลูเบ็ค (Johnson, Johnson and Holubec, 1993 : 7-19) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. คะแนนเดี่ยว บวกคะแนนโบนัสถ้าสมาชิกทุกคนทำได้ถึงเกณฑ์ (Individual score plus bonus points based on all members reaching criterion) สมาชิกกลุ่มศึกษาบทเรียนร่วมกัน และแน่ใจว่าทุกคนได้ความรู้ในสิ่งที่เรียน จากนั้นทดสอบรายบุคคล ถ้าสมาชิกกลุ่มได้คะแนนมากกว่าเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ก็จะได้คะแนนพิเศษด้วย
2. คะแนนเดี่ยว บวกกับคะแนนโบนัสตามคนที่ได้คะแนนต่ำสุด (Individual score plus bonus points based on all members reaching criterion) สมาชิกกลุ่มเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการสอน เมื่อทำการทดสอบ สมาชิกจะได้รับคะแนน โบนัสเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบของคนที่ได้ต่ำสุด
3. คะแนนเดี่ยวบวกกับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม (Individual score plus group average) สมาชิกกลุ่มเตรียมพร้อมสำหรับการสอบ เมื่อสอบก็จะได้รับคะแนนของตน และจะได้คะแนนเพิ่มขึ้นจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม
4. คะแนนเดี่ยวบวกคะแนนโบนัสจากคะแนนปรับปรุง (Individual score plus bonus on improvement score) สมาชิกกลุ่มเตรียมพร้อมสำหรับการสอบ แล้วทำการสอบเป็นรายบุคคลและได้รับคะแนนเป็นของตนเอง และจะได้คะแนนเพิ่มขึ้น เมื่อสมาชิกกลุ่มสามารถทำคะแนนได้ดีกว่าการสอบในครั้งก่อน ซึ่งถือเป็นคะแนนปรับปรุง
5. คะแนนของสมาชิกกลุ่มทุกคนรวมกัน (Totaling member's individual score) สมาชิกในกลุ่มจะได้รับคะแนนจากคะแนนของทุกคนในกลุ่มรวมกัน
6. ค่าเฉลี่ยของคะแนนของสมาชิกกลุ่ม (Averaging of member's individual score) คะแนนของสมาชิกกลุ่มทุกคนรวมกันแล้วหารด้วยจำนวนสมาชิกกลุ่ม ถือเป็นคะแนนของกลุ่ม
7. คะแนนของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานเพียงชิ้นเดียว (Group score on a single product) งานของกลุ่มเป็นงานเพียงชิ้นเดียว เช่น รายงาน เรียงความ เมื่อมีการประเมินงานทุกคนในกลุ่มจะได้รับคะแนนเหมือนกัน
8. การสุ่มงานของสมาชิกในกลุ่มมาเป็นคะแนน (Randomly selecting one member's paper to score) สมาชิกกลุ่มทุกคนทำงานของตนเอง และตรวจสอบจนแน่ใจว่าถูกต้องสมบูรณ์ ครูจะสุ่มงานของคนใดคนหนึ่งมาตรวจ และสมาชิกคนในกลุ่มจะได้รับคะแนนเช่นเดียวกัน
9. การสุ่มจากการทดสอบของสมาชิกกลุ่ม (Randomly selecting one member's to score)

10. สมาชิกทุกคนได้รับคะแนนตามคนที่ได้คะแนนต่ำสุด (All members receive lowest member score) สมาชิกกลุ่มเตรียมพร้อมสำหรับการสอบ แล้วทำการสอบเป็นรายบุคคล สมาชิกกลุ่มก็จะได้รับคะแนนตามคนที่ได้รับคะแนนที่ต่ำที่สุดในกลุ่ม

11. คะแนนเฉลี่ย บวกคะแนนทักษะความร่วมมือ (Average of academic scores plus collaborative skills performance score) นักเรียนทำงานร่วมกัน แล้วทำการสอบ แล้วนำคะแนนจากการสอบมาเฉลี่ย แล้วนำไปบวกกับคะแนนทักษะความร่วมมือ

12. คะแนนสอบและรางวัลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนสอบ (Dual academic and nonacademic rewards) สมาชิกกลุ่มเตรียมพร้อมสำหรับการสอบแล้วต่างคนต่างสอบ และจะได้รับคะแนนเดี่ยวแล้วมาพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม เพื่อพิจารณารางวัลจากค่าเฉลี่ยนั้น

ลักษณะของการให้คะแนนของการเรียนแบบร่วมมือนั้นจะเห็นได้ว่ามีหลายวิธีด้วยกัน ดังนั้นในการนำมาใช้เราจะต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบ และกิจกรรมด้วย

7.รูปแบบเทคนิคต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านคิดค้นวิธีการเรียนแบบร่วมมือขึ้นมากมายหลายแบบ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ต่างก็ใช้หลักการเรียนแบบร่วมมือเหมือนกัน รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่นิยมใช้ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ (Robert E. Slavin, 1995 : 4-13 อ้างถึงใน ขวัญหทัย สมัครคุณ, 2541 : 38-40) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions : STAD) การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์จะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 คน คณะระดับความสามารถ เพศ และเชื้อชาติ ครูจะนำเสนอบทเรียน จากนั้นนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจนกว่าจะแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ แล้วนักเรียนจะได้รับการทดสอบเป็นรายบุคคลโดยไม่มีการช่วยเหลือกัน คะแนนจากการทดสอบของนักเรียนแต่ละคนจะถูกนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยเดิมของนักเรียน (คะแนนฐาน) เป็นคะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งคะแนนพัฒนาการนี้จะถูกนำไปคิดรวมเป็นคะแนนกลุ่มกลุ่มที่ได้คะแนนรวมตามเกณฑ์ที่ครูกำหนด จะได้รับประกาศนียบัตรหรือรางวัลอื่นที่ครูกำหนด วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD สามารถใช้ได้กับทุกรายวิชา ไม่ว่าจะเป็นวิชาคณิตศาสตร์, ภาษา, สังคมศึกษา, หรือวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จนถึงระดับวิทยาลัย แนวคิดสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD คือการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ด้านที่นักเรียนอยากให้ออกกำลังกายของตนเองได้รับรางวัล (team rewards) นักเรียนจะต้องช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ เห็นความ

สำคัญของการเรียน และเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ หลังจากครูนำเสนอบทเรียนนักเรียนจะทำงานร่วมกัน อาจจะทำงานเป็นคู่ แล้วเปรียบเทียบคำตอบกัน อภิปรายเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน และช่วยอธิบายเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ มีการอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา และมีการประเมินกันในกลุ่มว่าเกิดการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน เพื่อให้ทุกคนทำแบบทดสอบได้ แต่นักเรียนไม่สามารถช่วยเหลือกันเมื่อถึงเวลาทดสอบ ความรับผิดชอบของบุคคล (individual accountability) จะเป็นแรงจูงใจในการที่นักเรียนที่เรียนรู้ได้คืออธิบายให้เพื่อนได้เข้าใจ ซึ่งกลุ่มจะประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนเกิดการเรียนรู้ เพราะคะแนนของกลุ่มจะมาจากคะแนนพัฒนาการของสมาชิกในกลุ่มทุกคน

2. การเรียนแบบร่วมมือแบบการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Teams-Games-Tournaments : TGT) วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ TGT จะใช้กิจกรรมการเรียนเหมือนการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD แต่จะเปลี่ยนการทดสอบเป็นการแข่งขันตอบคำถามเป็นสัปดาห์ คะแนนที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำได้จะนำมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม นักเรียนจะออกมาแข่งขันตอบปัญหากันคราวละ 3 คน นักเรียนที่มีระดับความสามารถต่ำจะแข่งขันกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่ำ นักเรียนที่มีระดับความสามารถสูงก็จะแข่งขันกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสประสบผลสำเร็จเท่าเทียมกันคะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้จะนำมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้รับคะแนนมากที่สุดจะได้รับรางวัล การเรียนแบบร่วมมือจะเพิ่มความตื่นตื้นเต้นน่าสนใจด้วยการใช้การแข่งขันเกม ในการแข่งขันสมาชิกในกลุ่มจะต้องเตรียมสมาชิกให้พร้อมสำหรับการแข่งขัน โดยการช่วยเหลือ อธิบายเนื้อหา ในเอกสารที่ครูแจก แต่เมื่อมีการแข่งขันนักเรียนจะช่วยเหลือเพื่อนไม่ได้ ดังนั้นนักเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำให้เพื่อเกิดการเรียนรู้

3. วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบต่อบทเรียน (Jigsaw II) การเรียนแบบร่วมมือแบบต่อบทเรียน Jigsaw II จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 4 คน ที่มีลักษณะแตกต่างกัน นักเรียนจะถูกกำหนดให้ศึกษาหัวข้อย่อยของเรื่องที่จะเรียน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนที่ได้รับหัวข้อย่อยใดก็จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องนั้น หลังจากอ่านเรื่อง ย่อยที่ตนได้รับแล้ว สมาชิกจากแต่ละกลุ่มที่ได้รับหัวข้อย่อยเดียวกันจะเข้ากลุ่มเพื่อศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อย่อยนั้น จากนั้นจึงกลับเข้ากลุ่มเดิมและอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่ตนไปศึกษามาให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง สุดท้ายจึงทำการทดสอบหรือประเมินแบบอื่นเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนทั้งหมด การพิจารณาผลงานกลุ่มจะพิจารณาจากคะแนนพัฒนาการเหมือนวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ STAD

4. การเรียนแบบร่วมมือแบบการสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล (Team Accelerated instruction, TAI) การเรียนแบบร่วมมือแบบการสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคลจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 4 คน ที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน และมีการให้รางวัลแก่กลุ่มที่มีคะแนนสูง การ

เรียนแบบร่วมมือแบบ TAI จะรวมเอาการเรียนแบบร่วมมือและการสอนเป็นรายบุคคลไว้ด้วยกัน และจะใช้กับวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ TAI จะมีการทดสอบเพื่อจัดระดับความสามารถของนักเรียน สมาชิกในกลุ่มจะศึกษาบทเรียนที่แตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มเดียวกันจะตรวจสอบการตอบคำถามของเพื่อนในกลุ่ม และจะช่วยเหลือเพื่อนถ้าเกิดปัญหาหรือไม่เข้าใจ และจะมีการทดสอบโดยไม่มีการช่วยเหลือจากเพื่อน และตรวจให้คะแนนโดยเพื่อนในกลุ่ม ในแต่ละสัปดาห์ครูจะรวมจำนวนบทเรียนที่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มเรียนสำเร็จ และจะให้รางวัลแก่กลุ่มที่สามารถทำคะแนนเพิ่มหรือมีพัฒนาการตามเกณฑ์ที่ครูกำหนด และมีการให้คะแนนพิเศษสำหรับนักเรียนที่ทำแบบฝึกหัดถูกทุกข้อหรือทำการบ้านได้สมบูรณ์ นักเรียนมีความรับผิดชอบในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มและทำงานที่ครูกำหนดให้ ครูจะเรียกเด็กที่มีความสามารถเท่ากันมาสอนเป็นกลุ่มย่อย จากนั้นครูปล่อยให้เด็กกลับเข้าทำงานในกลุ่มเดิม ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ เด็กที่เรียนล้าหน้าไปแล้วจะช่วยเด็กที่เรียนล้าหลังในการทำงานและตรวจแบบฝึกหัดให้ นักเรียนจะสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพราะนักเรียนต้องการให้กลุ่มของตน ประสบผลสำเร็จ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นเพราะนักเรียนจะต้องทำแบบทดสอบด้วยตัวเองโดยไม่มีการช่วยเหลือจากเพื่อน นักเรียนจะมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จเท่าเทียมกัน เพราะนักเรียนต้องแข่งกับตนเองโดยทำคะแนนให้สูงกว่าระดับความสามารถเดิมของนักเรียน

5. โปรแกรมร่วมมือในการอ่านและการเขียน (Cooperative Integrated Reading and Composition : CIRC) การเรียนแบบร่วมมือแบบ CIRC เป็นโปรแกรมการเรียนเพื่อความเข้าใจที่ใช้สำหรับสอนการอ่านและการเขียน ในระดับประถมศึกษาปลายจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ CIRC ครูจะจับนักเรียนเป็นกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อนจับคู่กัน นักเรียนจะทำงานร่วมกัน จับคู่กันทำงานในกิจกรรมต่างๆ อ่านให้เพื่อนฟัง ทำนายเรื่องที่จะจบลงอย่างไร เล่าเรื่องย่อให้เพื่อนฟัง เขียนความรู้สึกที่มีต่อเรื่องที่อ่าน และฝึกสะกด ถอดความ และหาความหมายของคำศัพท์ในเรื่อง ในการทำงานกลุ่มนักเรียนจะต้องทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดทักษะ มีความเข้าใจและรู้ถึงใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ในกิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีการเรียนแบบร่วมมือ CIRC จะเริ่มจากครูสอนบทเรียน นักเรียนทำงานกลุ่ม กลุ่มประเมินความพร้อม และการทดสอบ นักเรียนจะไม่ได้รับการทดสอบจนกว่าเพื่อนสมาชิกในกลุ่มตัดสินใจและพร้อมที่ได้รับการทดสอบ นักเรียนกลุ่มใดที่ทำคะแนนเฉลี่ยทั้งกิจกรรมการอ่านและการเขียนได้สูงกว่าเกณฑ์จะได้รับรางวัล

6.เทคนิคการตรวจสอบเป็นกลุ่ม (Group Investigation) วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบนี้จะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ละ ประมาณ 2-6 คน ให้นักเรียนได้ร่วมมือกันในการค้นคว้า อภิปรายและร่วมมือกันวางแผนหรือสร้างโครงการ กลุ่มจะเลือกหัวข้อที่จะศึกษาจากหัวข้อทั้งหมดที่ครูกำหนดไว้ในห้องเรียน จากนั้นเมื่อได้หัวข้อ สมาชิกแต่ละคนเลือกหัวข้อย่อยไปศึกษาเป็นรายบุคคล และทำกิจกรรมของตนเองจนสำเร็จแล้วรายงานต่อกลุ่มของตน กลุ่มจะอภิปรายผลงานของสมาชิกแต่ละคนเพื่อรวมเป็นผลงานของกลุ่ม จากนั้นแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลงานของกลุ่มให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง นอกจากนี้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีลักษณะคล้ายกับ Group Investigation ได้แก่ วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบ Co-op-Co-op

7. เทคนิคการเรียนด้วยกัน (Learning Together) วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบการเรียนด้วยกัน จะแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4-5 คน กำหนดงานให้แต่ละกลุ่ม 1 อย่าง สมาชิกในกลุ่มจะร่วมมือกันทำงาน มีการให้รางวัลเมื่อผลงานของกลุ่มสำเร็จ

รูปแบบการเรียนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นการเรียนแบบร่วมมือที่ได้รับการพัฒนามาเป็นหลายรูปแบบ โดยมีเทคนิคย่อยๆ ที่แตกต่างออกไป แต่ยังคงมีลักษณะสำคัญที่ร่วมกันคือ การจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 2-6 คน มีการทำงานร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจบทเรียน จากนั้นมีการตรวจสอบรายบุคคล ซึ่งรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือแต่ละรูปแบบครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับวิชา ระดับชั้น นักเรียนตลอดจนเนื้อหาซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนเป็นอย่างมาก

วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือวิธีการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Teams –Games – Tournament-TGT)

เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (TGT) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. การนำเสนอบทเรียน (Class Presentation) ครูเป็นผู้นำเสนอบทเรียน โดยการอภิปรายหรือเสนอโดยใช้เสียงและภาพ

2. สมาชิกกลุ่ม (Teams) สมาชิกกลุ่มมี 4 คน เพื่อสะดวกในการจับคู่ทำงานและง่ายต่อการดูแลของครู และสอดคล้องกับคำกล่าวของสลาบิน(Slavin,1990) ถ้ามีเวลาน้อย กลุ่มเรียนก็ควรเล็กตามไปด้วย ถ้ามีเวลาสั้นๆ สำหรับบทเรียน กลุ่มเล็กๆจะมีผลงานที่ดีกว่า เพราะจะใช้เวลาน้อยสำหรับการรวมตัวกัน ทำงานเร็วกว่าและโอกาสเสนอความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคนมีมากกว่าสมาชิกทั้ง 4 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น ระดับความสามารถ เพศ และเชื้อชาติ สมาชิกในกลุ่มมีหน้าที่หมุนเวียนกันรับผิดชอบในด้านต่างๆ ได้แก่ ผู้ชี้แนะ ผู้บันทึก ผู้ควบคุม ผู้จัดอุปกรณ์ และ

ผู้กระตุ้น นอกจากนั้นหน้าที่ที่สำคัญของสมาชิกทุกคน คือ ช่วยเหลือให้สมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มให้พร้อมที่สุด เพื่อที่จะออกไปแข่งขันเกมตอบปัญหา กับกลุ่มอื่นๆ โดยการตั้งคำถาม ตอบ เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่เรียนมาภายในกลุ่มของตนเอง เพราะคะแนนที่สมาชิกแต่ละคนได้มาจะถือว่าเป็นคะแนนของกลุ่ม เพราะฉะนั้นสมาชิกจะต้องช่วยเหลือกันเพื่อผลงานของกลุ่ม

3. เกม (Games) เป็นการถาม-ตอบปัญหา เพื่อการทดสอบความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนการสอนและการซักซ้อมของทีม เกมเล่นในโต๊ะการแข่งขันของนักเรียน 3 คน แต่ละคนเป็นตัวแทนของแต่ละทีม เกมทั้งหมดคือ คำถามในแผ่นกระดาษที่มีหมายเลขกำกับ นักเรียนเลือกแผ่นหมายเลขเหล่านี้และพยายามตอบคำถามไปตามหมายเลข กฎข้อห้าทำให้อุณหภูมิให้ผู้เล่นได้แย้งคำตอบผู้อื่นได้ (รายละเอียดดูที่ภาคผนวก)

4. การแข่งขัน (Tournaments) เป็นการแข่งขันเล่นเกมในข้อ 3 โดยหลังจากนักเรียนทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว นักเรียนจะต้องแยกย้ายกันไปแข่งขันเล่นเกมตอบปัญหา กับสมาชิกในกลุ่มอื่น ซึ่งครูจะเป็นผู้จัดทีมการแข่งขันให้นักเรียนใหม่ วิธีจัดทีมการแข่งขันนั้น มีดังนี้ ครั้งแรกนำรายชื่อ นักเรียนมาเรียงจากเก่งไปหาอ่อน ใช้การจัดกับแบบเดียวกับการจัดกลุ่มการเรียนให้กับนักเรียน นับจำนวนนักเรียนในชั้น ให้ลงท้ายด้วย 3 ทุกโต๊ะการแข่งขันจะมีสมาชิก 3 คน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ใกล้เคียงกัน จัดนักเรียน 3 คนแรกในรายการให้นั่งโต๊ะที่ 1 3 คนต่อไปนั่งโต๊ะที่ 2 ไปจนครบจำนวนนักเรียน ถ้านักเรียนมีเศษ 1-2 เหลืออยู่ โต๊ะแรกและโต๊ะสองจะมีสมาชิก 4 คน ตัวอย่างเช่น ชั้นเรียนมีนักเรียน 29 คน จะมีโต๊ะการแข่งขัน 7 โต๊ะ จะมีสมาชิก 3 คน อีก 2 โต๊ะจะมีสมาชิก 4 คน

5. คะแนน (Score) หลังจากการแข่งขันเสร็จแล้วผู้เข้าแข่งขันนั่งประจำกลุ่มเดิมของตน (กลุ่ม 4 คน) และนำคะแนนที่ตนไปแข่งขันมารวมกันและเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. การยอมรับความสามารถของกลุ่ม (Team Recognition) เป็นการเน้นให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรับรู้ว่าคุณสมบัติในความสามารถเท่าเทียมกัน โดยคะแนนที่แต่ละคนทำได้ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม คะแนนนี้จะได้รับการบันทึกลงป้ายนิเทศแสดงความสามารถกลุ่มได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะได้ประกาศ แบ่งได้ 3 ระดับคือ

1. ระดับดี (Good team)
2. ระดับดีมาก (Great team)
3. ระดับดีที่สุด (Super team)

ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมตามแนวคิดของ
สลาวิน มีดังนี้

1. ครูกำหนดบทเรียน และจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอน
2. จัดกลุ่มนักเรียนมีลักษณะการจัดดังนี้

2.1 นักเรียนเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ขนาดกลุ่ม 4 คน มีความแตกต่างกันในเรื่อง
ความสามารถ เพศ เป็นต้น

2.2 สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่หมุนเวียนกันรับผิดชอบในด้านต่างๆ ได้แก่ ผู้ชี้แนะ
ผู้บันทึก ผู้จัดอุปกรณ์ ผู้กระตุ้น และผู้ควบคุมเวลา

2.3 การทำงานของสมาชิกกลุ่มประกอบด้วย เป้าหมายกลุ่ม ความรับผิดชอบ
ของแต่ละบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์และมีทักษะในการทำงานกลุ่ม

3. ครูสอนบทเรียน ซึ่งการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน

เป็นขั้นที่ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการกระตุ้นความสนใจ
นักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในบทอ่านที่นักเรียนจะเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การทำกิจกรรมร่วมกัน

เป็นขั้นที่นักเรียนทำบทบาทที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่มและช่วยกัน
ระดมสมอง รวบรวมข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลนำเสนอข้อมูล ตามกิจกรรมใบงานที่ได้รับมอบหมายจาก
ครู

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการแข่งขัน

หลังจากที่นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันในขั้นที่ 2 เรียบร้อยแล้ว นักเรียนจะต้อง
แยกย้ายกันไปแข่งขันตอบคำถามตามเนื้อหาบทเรียนที่เรียนมากับกลุ่มอื่น ซึ่งครูจะเป็นผู้จัดทีมการ
แข่งขันให้เป็นทีมใหม่ๆ ทีมละ 3 คน ในการแข่งขันทั้ง 3 คน จะเวียนกันเป็นผู้อ่านคำถามและผู้ทำทาย
ตอบคำถามเมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันบันทึกคะแนนของตนไว้

ขั้นตอนที่ 4 การรวมคะแนนของกลุ่ม

หลังจากแข่งขันเสร็จแล้ว ผู้เข้าแข่งขันนั่งประจำกลุ่มเดิมของตน (กลุ่ม 4 คน)
และนำคะแนนที่ตนไปแข่งขันมารวมกันและเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่มครูผู้สอนสรุปเนื้อเรื่องของบท
อ่านและคะแนนของแต่ละกลุ่ม

4. การประเมินผลการเรียน

4.1 ใช้การแข่งขันหรือผลงานของกลุ่ม

4.2 บันทึกผลการเรียน คะแนนจากการแข่งขัน หรือคะแนนของผลงานกลุ่ม ถือเป็นคะแนนของเด็กแต่ละคนในกลุ่มด้วย คะแนนนี้จะได้รับการบันทึกลงบนป้ายนิเทศแสดงความ สามารถ

9. ข้อดีของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม

วิธีเรียนประเภทการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม เป็นเทคนิคที่ดีของการเรียนแบบร่วมมือ ในการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ด้วยการช่วยเหลือ พึ่งพาซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดผลดีหลายประการดังนี้

1. กระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนและตั้งใจเรียนอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการค้นคว้าหาความรู้และทบทวนบทเรียนให้เข้าใจ เป็นการเตรียมที่จะเข้าร่วมเกมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ เพื่อสะสมคะแนนความสามารถของกลุ่ม และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2. เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เนื่องจากนักเรียนจะบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้และรางวัลจากการเล่นเกมการแข่งขันทางวิชาการก็ต่อเมื่อสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มไปถึงเป้าหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นนักเรียนจึงต้องช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการให้กำลังใจ กระตุ้นและส่งเสริมเพื่อนทุกๆคน ให้มีความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เพื่อที่จะทำคะแนนสะสมได้ดีในการเล่นการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายร่วมกัน

3. สร้างเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนักเรียนมีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเล่นเกมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการเพื่อสะสมคะแนนความสามารถของกลุ่มที่ไม่เน้นการแพ้-ชนะ เพียงแต่นักเรียนในกลุ่มจะร่วมแรงร่วมใจกันทำคะแนนสะสมให้ได้ถึงเกณฑ์ตามที่กำหนดเท่านั้น จึงทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียนและมีความสุขกับเกมทางวิชาการ

4. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และตระหนักถึงคุณค่าของตน เนื่องจากเทคนิคนี้มีเกมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ นักเรียนได้ร่วมเล่นเกมกับสมาชิกคนอื่นๆ ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน โดยมีการจัดกลุ่มแข่งขัน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากกลุ่มการแข่งขันต่างๆ ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน และแข่งขันภายในกลุ่มที่จัดขึ้นใหม่ ดังนั้นนักเรียนเก่งหรือนักเรียนอ่อนก็มีโอกาสทำคะแนนให้กับกลุ่มของตนเองได้เท่าเทียมกัน จึงทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจ และตระหนักถึงคุณค่าของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของกลุ่ม

5. ส่งเสริมการเรียนรู้และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้ร่วมกันเรียนและร่วมกันเล่นเกมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ จะช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียน และการที่นักเรียนเก่งช่วยอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มฟัง จะช่วยให้ตนเองเข้าใจเรื่องที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น ส่วนนักเรียนที่เรียนไม่เก่งหรือเรียนช้าจะรู้สึกอบอุ่นไม่โดดเดี่ยว รู้สึกเป็นกันเอง และกล้าซักถามปัญหาที่ไม่เข้าใจกับเพื่อน จนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

6. พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป้าหมายที่สำคัญของวิธีเรียนประเภทการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมคือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะการร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งนี้เป็นทักษะที่สำคัญของสังคมที่คนเราต้องทำงานร่วมกันภายใต้ระบบที่ทุกคนต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน และฝึกให้นักเรียนรู้จักการปรับตัว เพื่อให้สามารถทำงานในสังคมภายนอกได้อย่างมีความสุข

7. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหา และความรับผิดชอบ เนื่องจากกิจกรรมการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมตอบปัญหาทางวิชาการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม เพื่อจะสามารถทำคะแนนสะสมได้สูงถึงเกณฑ์ตามเป้าหมาย และขณะที่เล่นเกมนักเรียนจะต้องคิดคำนวณ คิดแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่จะตอบปัญหานั้น เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหา และในการทำงานกลุ่มนั้นมีการอภิปราย และแก้ปัญหาพร้อมกับเพื่อน พร้อมกับลงมือปฏิบัติร่วมกันตามขั้นตอนที่กำหนดไว้จากมติของกลุ่มในการแก้ปัญหา

8. ลดปัญหาวินัยในชั้นเรียน เนื่องจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่และความรับผิดชอบในความสำเร็จของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน หรือการร่วมกันในกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นในกลุ่ม การขาดเรียนและพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงจะไม่ปรากฏในชั้นเรียน (อรพรรณ พรสีมา, 2540 : 43-44)

จากข้อดีของวิธีเรียน โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเทคนิคนี้สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ผลของการเรียนรู้ให้สูงขึ้น พัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มและทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี

10.ปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

ปรัชญาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

เพ็ญศิริ จิระเดชากุล (2533 : 112-113) ได้กล่าวถึงทัศนะของ จอห์น ดิวอี้ ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนว่า ดิวอี้ ได้เสนอให้ผู้สอน และผู้เรียนทั้งชั้นร่วมมือกันแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีเช่นนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้วิธีการทำงาน ช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะจะช่วยขจัดปัญหาข้อขัดแย้งทางสังคม และสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียน นอกจากนั้นการให้โอกาสผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันและร่วมมือกัน ยังช่วยลดความเห็นแก่ตัวและการแข่งขันในหมู่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่ข้อสำคัญก็คือสิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำร่วมกันหรือโครงการนั้นควรมีพื้นฐานอยู่บนความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ตลอดจนมีความหมายแก่ผู้เรียนด้วย

ทฤษฎีสถานของเคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin)

ทศนา แคมณี (2522 : 10-12) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสถาน (field Theory) ไว้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความลัทธิของสมาชิกในกลุ่ม
- 2) โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 3) การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยปฏิสัมพันธ์ใน

รูปการกระทำ (Action) ความรู้สึก (Feeling) และความคิด (Thinking)

ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

อารี พันธุ์ณี (2534 : 198-200) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนไว้ดังนี้

- 1) การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการเสนอแนะหรือกำหนดหัวข้อที่จะทำให้นักเรียนสนใจใคร่รู้ เพื่อให้เด็กค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง หัวข้อเหล่านี้อาจเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ น่าสงสัย ไม่น่าใจ หรือเกิดความรู้สึกขัดแย้งก็ได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ จนกว่าจะสามารถค้นคว้าหาความรู้มาสนองตอบความสนใจนั้นได้ อย่างไรก็ตามการกำหนดหัวข้อต้องพึงระวังอย่ายากเกินความสามารถหรือต้องใช้เวลานานเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเบื่อหน่ายและหมดความสนใจ และทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนรู้ของนักเรียนคนนั้นได้

- 2) วิธีการที่แปลกใหม่ ควรนำวิธีการที่แปลกๆใหม่ๆ เพื่อเร้าความสนใจโดยใช้วิธีการใหม่ ซึ่งนักเรียนไม่เคยคิดหรือมีประสบการณ์มาก่อน เช่น การให้นักเรียนร่วมกันวางแผนโครงการ ประเมินผลการเรียนการสอน ให้นักเรียนช่วยกันคิดกิจกรรมต่างๆซึ่งแปลกไปกว่าที่เคยทำ วิธีการที่แปลกใหม่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

3) เกมและการเล่นละคร การสอนที่让孩子ได้ปฏิบัติจริงทั้งในเกมและการแสดงละคร ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้นด้วย

4) ตั้งรางวัลสำหรับงานที่มอบหมาย ครูควรตั้งรางวัลล่วงหน้าแก่งานที่นักเรียนทำสำเร็จ เพื่อยั่วยุให้นักเรียนพยายามมากยิ่งขึ้นและการให้รางวัลก่อนการเรียนรู้ได้ เพื่อให้เด็กทราบถึงผลการเรียนรู้ใหม่ ครูควรพยายามให้เด็กมีโอกาสได้รับแรงเสริมกำลังใจอย่างทั่วถึง กัน ไม่ควรเฉพาะผู้ที่ชนะในการแข่งขันเท่านั้น แต่ให้รางวัลในการแข่งขันกับตนเองก็ได้

5) การชมเชยและการตำหนิ ทั้งการชมเชยและการตำหนิจะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กด้วยกันทั้งสองอย่าง โดยทั่วไปแล้วการชมเชยจะให้ผลดีกว่าการตำหนิบ้างเล็กน้อย เด็กโตชอบการชมเชยมากกว่าการตำหนิ เด็กที่เรียนดีนั้นเมื่อถูกตำหนิจะมีความพยายามมากกว่าเมื่อได้รับคำชมเชย

จากหลักการสร้างแรงจูงใจ สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ซึ่งมีกระบวนการที่จะส่งเสริมให้กิจกรรมเกิดประสิทธิภาพคือมีกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ กระบวนการให้การเสริมแรง ซึ่งมีทั้งการให้การเสริมแรงภายนอก เช่น การมอบรางวัล คะแนน และการเสริมแรงจากภายในคือความพึงพอใจในความสำเร็จของกลุ่ม

11. ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

ซูศรี สนิทประชากร (2534 : 46-47) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และความรู้ที่แน่นจะคงทนกว่า
- 2) รู้จักการใช้เหตุผลมากขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องนั้นลึกซึ้ง และมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่า
- 3) มีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ที่จะเรียนรู้มากขึ้น
- 4) สนใจการทำงานและลดความไม่เป็นระเบียบวินัยของห้องเรียนลงได้มากเพราะทุกคนทำงานร่วมกัน
- 5) ได้รับแนวคิด ความสามารถมากขึ้นจากเพื่อน
- 6) มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างเพื่อนในด้านต่างๆ เช่น ลักษณะนิสัย เพศ ความสามารถ ระดับของสังคม และลักษณะแตกต่างอื่นๆของเพื่อน แม้กระทั่งเรื่องของสีผิวในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเมื่อใช้วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกันดีขึ้น
- 7) มีการสนับสนุนกันในด้านต่างๆ

- 8) มีสุขภาพจิต การปรับตัว และการทำงานในสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ
- 9) ใช้ความสามารถของตนเองเต็มที่ที่จะให้เพื่อน
- 10) มีทักษะในด้านสังคมมากขึ้น
- 11) มีทัศนคติที่ดีมากขึ้น ต่อการเรียนวิชานั้นและต่อเพื่อนร่วมชั้น
- 12) มีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอน
- 13) มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา 2531 : 5) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่การสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือใช้ได้ผลดีกว่าการสอนที่ใช้กันมาไว้ ดังนี้

- 1) เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็กอธิบายให้เพื่อนฟังได้ ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
- 2) เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อนี้ดี คือยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
- 3) การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับการเอาใจใส่และมีความสนใจมากขึ้น
- 4) เด็กทุกคนต่างพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย
- 5) เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวไม่ได้
- 6) เด็กทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีหัวหน้ากลุ่ม มีผู้ช่วย มีเพื่อนร่วมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงาน ซึ่งจะเห็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่งานอันแท้จริงเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่
- 7) เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
- 8) เด็กเก่งจะมีบทบาทในสังคมมากขึ้น เขารู้สึกว่าได้เรียนหรือกลับไปท่องหนังสือเฉพาะตน เขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย
- 9) ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็นทีมเด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดถือว่าผิดทั้งทีม คนอื่นๆอาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในทีมจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

จากเอกสารการเรียนแบบร่วมมือ จะเห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือมีความหมายมากกว่า แต่การเอานักเรียนเข้ามาทำงานเป็นกลุ่มย่อยเท่านั้น แต่การเรียนแบบนี้จำเป็นต้องทำให้นักเรียนเชื่อว่า เขาสามารถจะประสบผลสำเร็จไปพร้อมๆกัน โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจต่อกัน และยังจะช่วยให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยที่ดี เช่น มีความสามัคคี มีน้ำใจ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ฯลฯ นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีในการเรียนอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะงานวิจัยระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษาการเรียนแบบร่วมมือในเทคนิคอื่นๆ

กิ่งดาว กลิ่นจันทร์ (2537) ได้ศึกษา ผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมที่มีต่อความสามารถในการอ่านเข้าใจเข้าใจภาษาไทย ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 90 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 45 คน คือกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ส่วนกลุ่มควบคุมฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนตามคู่มือครู ระยะในการฝึก 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนในกลุ่มแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมมีความสามารถในการอ่านเข้าใจภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู

ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2535) ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

อาภรณ์ หวดสูงเนิน (2536) ได้ศึกษา ผลการร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นชาย 4 คน หญิง 4 คน นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ชาย 8 คน หญิง 8 คน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ชาย 4 คน หญิง 4 คน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

บุษบา โชคช่วยชู (2536) ได้ทำการศึกษา ผลการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษา

อังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สูง จำนวน 66 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญ

จิตติมา จรรยาธรรม (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ผลที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนระยองวิทยาคม จำนวน 60 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม ในชั้นเรียนปกติ 30 คน และกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มแบบผลสัมฤทธิ์ผล จำนวน 30 คน ใช้เวลาในการฝึก 8 สัปดาห์ พบว่าภายหลังการทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ผลมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติของครู

จากงานวิจัยต่างๆพบว่า การเรียนแบบร่วมมือ จะส่งเสริมพัฒนาความรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะคิดต่อการเรียนในวิชาต่างๆ และความมีวินัยในตนเองให้สูงขึ้น